

DOI: <https://doi.org/10.15407/mzu2024.33.025>
УДК 355.48(477:470+571)“2014/2024”

Степан Віднянський

д-р. іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України
зав. від. історії міжнародних відносин
і зовнішньої політики України
Інститут історії України НАН України
01001, Україна, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4
E-mail: stepanvid@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8825-7024>
Researcher ID Web of Science: AAR-5803-2021

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ТА МІЖНАРОДНА СПІЛЬНОТА: ОСНОВНІ НАПРЯМИ, ПРОБЛЕМИ Й ДЕЯКІ УРОКИ ЗАХІДНОЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ

Незважаючи на героїчний опір українців, зокрема Збройних сил України, під час нинішньої російсько-української війни, без дієвої допомоги, насамперед військової, західного демократичного світу Україна навряд чи витримала би понад дворічну широкомасштабну збройну навалу російського агресора та зможе зберегти національну державність і українську націю від геноциду і знищення в разі затяжної війни на виснаження. На таку війну Україна потребуватиме щонайменше 150 млрд дол. на рік, які теж можуть надати їй лише західні партнери. А за оцінками Світового банку, упродовж наступних 10 років для відбудови зруйнованої війною інфраструктури України необхідно буде близько 500 млрд дол., що перевищує український ВВП, тож без інвестицій, фінансової допомоги наших партнерів знайти ці ресурси у країні теж не вдасться. Мета статті: Систематизувати наявний у доступних/відкритих джерелах величезний масив інформації про центральну, доленосну подію сучасних міжнародних відносин — війну Росії проти України та ставлення до неї міжнародної спільноти, зокрема висвітлити основні напрями, проблеми та деякі попередні уроки західної підтримки України у її спротиві російській агресії, які вже можна окреслити на третьому році широкомасштабної війни. Висновки: Неспровокована і брутальна масштабна збройна атака Росії на Україну в лютому 2022 р. не залишила вибору державам західної демократії, які були вимушені визнати цю агресію нападом на європейські та євроатлантичні демократичні цінності, на основоположні принципи, на яких

будується Організація Об'єднаних Націй. Це стало проявом чергового етапу глобальної гібридної війни Росії проти Заходу. Безпрецедентна міжнародна підтримка України та потужний тиск на країну-агресора — Росію проявляється в активній політичній, фінансовій, воєнній, гуманітарній допомозі Україні держав-членів ЄС і НАТО та інших країн світу. Загалом, понад 50 держав світу надають таку допомогу Україні під час війни. А проте наші західні партнери поки що не мають спільного стратегічного плану щодо російсько-української війни, її переможного завершення і на третьому році війни все частіше розмірковують про різні варіанти мирних переговорів з агресором, тому Україна мусить розробити свою гранд-стратегію, яка має виходити з того, що війна і мир співіснують, і Росія становить довготривалу загрозу для неї та всього демократичного світу.

Ключові слова: російсько-українська війна, міжнародне співтовариство, Україна, Росія, Європейський Союз, НАТО, всебічна допомога, проблеми й уроки західної підтримки України у війні.

Stepan Vidnyanskyj

Doctor of History, Professor, Corresponding Member
of the National Academy of Sciences of Ukraine
Head of the Department of the History of International
Relations and Foreign Policy of Ukraine
Institute of History of Ukraine
the National Academy of Sciences of Ukraine
4, Mykhailo Hrushevskiyi Street, Kyiv, 01001, Ukraine
E-mail: stepanvid@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8825-7024>
ResearcherID Web of Science: AAR-5803-2021

THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR AND THE INTERNATIONAL COMMUNITY: MAIN DIRECTIONS, PROBLEMS AND SOME LESSONS OF WESTERN SUPPORT FOR UKRAINE

Despite the heroic resistance of Ukrainians, in particular the Armed Forces of Ukraine, during the current Russian-Ukrainian war, without effective assistance, especially military, from the Western democratic world, Ukraine would hardly have withstood the Russian aggressor's more than two-year-long large-scale armed invasion and would have been able to preserve national statehood and the Ukrainian nation from genocide and destruction in

the event of a protracted war of attrition. For such a war, Ukraine will need at least \$150 billion a year, which can only be provided by its Western partners. And the World Bank estimates that over the next 10 years, about \$500 billion will be needed to rebuild Ukraine's war-torn infrastructure, which is more than Ukraine's GDP, so without investment and financial assistance from our partners, we will not be able to find these resources in the country either. The purpose of the article is to systematise the huge amount of information available in accessible/open sources about the central, fateful event of modern international relations — Russia's war against Ukraine and the international community's attitude to it, in particular, to highlight the main directions, problems and some preliminary lessons of Western support for Ukraine in its resistance to Russian aggression, which can already be outlined in the third year of the large-scale war. Russia's unprovoked and brutal large-scale armed attack on Ukraine in February 2022 left no choice but to recognise this aggression as an attack on European and Euro-Atlantic democratic values and the fundamental principles on which the United Nations is built. This was a manifestation of the next stage of Russia's global hybrid war against the West. Unprecedented international support for Ukraine and powerful pressure on the aggressor country — Russia — is manifested in active political, financial, military, and humanitarian assistance to Ukraine from EU and NATO member states and other countries. In total, more than 50 countries provide such assistance to Ukraine during the war. However, our Western partners do not yet have a common strategic plan for the Russian-Ukrainian war and its victorious conclusion, and in the third year of the war, they are increasingly talking about different options for peace talks with the aggressor, so Ukraine must develop its own grand strategy, which should be based on the fact that war and peace coexist and that Russia poses a long-term threat to it and the entire democratic world.

Keywords: *Russian-Ukrainian war, international community, Ukraine, Russia, European Union, NATO, comprehensive assistance, problems and lessons of Western support for Ukraine in the war.*

Перший президент Чеченської Республіки Ічкерія Джохар Дудаєв ще в 1995 р. говорив про широкі агресивні плани Росії, зокрема, він передбачив другу чеченську війну, напад на Грузію, Україну — «в Криму ще буде бійня, Україна ще зіткнеться з Росією» — і єдиний шлях побороти імперію зла бачив у об'єднанні всього цивілізованого світу проти московської орди¹. Американський політолог українського походження Олександр Мотиль у 1999 р. у своєму дослідженні «Підсумки імперій: занепад, розпад і відродження» також передбачив спробу Росії відродити імперію,

її повернення до авторитаризму й початок воєн за територіальне відновлення СРСР².

Дійсно, розпад СРСР травмував російську колективну свідомість, яка з 1991 р. жила у стані палкого бажання взяти реванш та відродити імперську ідею, а військово-політичний клас мріяв повернути землі, зокрема ті, які Росія захопила ще до появи СРСР. Спочатку були заява Державної Думи РФ про російській статус міста Севастополя, агресивні дії Росії проти Молдови у Придністров'ї та її злочинні війни в Чечні у 1990–2000-х рр., війна проти Грузії у 2008 р., які засвідчили незмінність імперських амбіцій РФ. Утім, тоді реагування світового співтовариства на ці злочинні дії Росії було не зовсім адекватним і часто запізним, зокрема, воно не консолідувалось навколо захисту Грузії. Ця байдужість Заходу заохотила Росію до агресивних дій, а повернення Путіна на третій президентський термін у РФ у 2012 р. зафіксувало незворотність курсу на закручення гайок та підготовку до великої війни. А рішучий геополітичний розворот України до Європи за результатом Революції Гідності стимулював путінський режим до агресії проти України. Нічим не спровокована й несподівана для багатьох війна Росії проти «братнього народу» України, яка розпочалася навесні 2014 р. захопленням Автономної республіки Крим та проголошенням так званих «ДНР–ЛНР», стала першою великою війною в умовах багатополярного світу, що зруйнувала існуючу з часів завершення Другої світової війни міжнародну систему безпеки.

Позиція світового співтовариства тоді, у 2014 р., на превеликий жаль, була неоднозначною. Путін сподівався на своїх прихильників у Європейському Союзі, де його підтримували Австрія, Болгарія, Греція, Кіпр, Угорщина, Словаччина. Кремль вдало грав на протиріччях між країнами Євросоюзу. Франція дуже складно відмовлялася від контракту на продаж РФ військових кораблів «Містраль». Німеччина добудовувала газопроводи «Північний потік» в обхід території України, допомагаючи в такий спосіб Кремлю тиснути на Україну і зміцнювати енергетичну залежність Європи від РФ. Неоднозначною була позиція США. Президент Б. Обама (2008–2016) розраховував на «перезавантаження» американо-російських відносин, але фактично Вашингтон займався тоді замиренням путінського режиму. Кремль сподівався поторгуватися з наступним американським президентом Д. Трампом (2016–2020) за Україну в межах «великої угоди». Утім Трамп виявився неготовим до капітуляції перед Путіним. Саме за його президентства США вдарили по російських військах у Сирії та надали Україні протитанкові системи «Джавелін». Однак Кремлі все ще сподівалися на «дотиснення» США. Корективи в ці плани внесла пандемія коронавірусу. У 2020 р. Кремль анулював три президентські терміни Путіна, провівши фейковий референдум про зміни конституції і

надавши йому право залишатися при владі до 2036 року. Крім того, у Кремлі плекали надію, що зміна влади в Україні в 2019 р. дасть можливість примусити Україну повернутися у сферу впливу РФ. А проте у грудні 2019 р. під час саміту в Парижі в рамках нормандського формату Путін не зміг переконати новообраного президента України В. Зеленського реалізувати Мінські угоди у трактуванні Росії. У червні 2021 р. цю ідею Путін відстоював у Женеві під час зустрічі з президентом США Дж. Байденом, але теж безрезультатно.

Відтоді американська розвідка постійно прогнозувала неминучість російської масштабної агресії проти України. У бажанні зруйнувати світовий порядок та європейську систему безпеки Кремль знайшов союзника в Китаї. Пекін був готовий використати РФ як таран для руйнації європейської системи міжнародних відносин, тестуючи на Україні можливість захоплення Тайваню. А у грудні 2021 р., в умовах накопичення російських військ у кордонів України, з'явився т. зв. «ультиматум Путіна» — вимоги Росії до США і НАТО щодо надання їй «гарантій безпеки», який передбачав, окрім усього іншого, різке скорочення військового потенціалу України, розірвання нею усіх зв'язків із НАТО, недопущення вступу України і Грузії до Альянсу та виведення його військ і відмову від здійснення будь-якої військової діяльності на території України, Східної Європи, Закавказзя й Центральної Азії³. Ці ультимативні умови були відхилені США й НАТО і неприйнятними для України. А наближення президентських виборів 2024 р. у РФ мотивувало Путіна до проведення «маленької переможної війни» на кшталт анексії Криму, аби на ура-патріотизмі впевнено переобратися.

Початковий розрахунок російського агресора був зорієнтований на швидку перемогу над Україною, а також на те, що агресивні дії Кремля не наштовхнуться на колективну реакцію західних демократій. Проте неспровокована і брутальна масштабна збройна атака Росії на Україну не залишила вибору державам західної демократії, які були вимушені визнати цю агресію нападом на європейські та євроатлантичні демократичні цінності, на основоположні принципи, на яких будується Організація Об'єднаних Націй. Це стало виявом чергового етапу глобальної гібридної війни Росії проти Заходу. Причому йдеться не стільки про конфлікт між цивілізаціями (показово, що російська пропаганда спекулятивно й маніпулятивно нав'язує тезу про міжцивілізаційне протистояння між Заходом і Росією, Заходом та ісламськими країнами тощо, ініціаторами якого є, мовляв, саме західні країни), скільки про протистояння між авторитарно-тоталітарними режимами й демократичними державами.

Отже, 24 лютого 2022 р. путінська РФ масштабувала збройну агресію проти України. Як відомо, США і Європейський Союз відводили Україні

декілька днів або тижнів на можливість опору збройній агресії. Однак картини брутальних ударів Росії по цивільним, звірства російських окупаційних військ у Бучі, Ірпені й Гостомелі, трагедії Маріуполя й Херсона, смерті дітей, а головне — героїчний опір українців російській агресії — змінили громадську думку на Заході. Правлячі кола цих держав були вимушені реагувати на суспільні настрої та надати допомогу Україні. Дієва міжнародна коаліція на підтримку України де-факто сформувалася після перших успіхів Збройних Сил України на фронті, які стали реальністю до кінця березня 2022 р., а також — продемонстрованої українцями суспільної консолідації та налаштованості на перемогу в цьому нерівному за можливостями й ресурсами цивілізаційному двобої. Сьогодні вже можна впевнено констатувати, що вперше в європейській і національній історії протистояння нової української демократії та євразійської московської автократії інспірувало утворення ефективної міжнародної коаліції підтримки України⁴. Як наслідок, було значною мірою нівельовано військово-технічні асиметричні переваги на російську користь. І в цьому, слід визнати, значна заслуга неабиякої активності на міжнародній арені українського президента, нової наступальної вітчизняної дипломатії, особливо в умовах широкомасштабної російської агресії проти України⁵.

У результаті, у вересні 2022 р. Україна провела успішну операцію зі звільнення Харківщини. Це змусило Путіна 30 вересня 2022 р. оголосити про анексію тимчасово окупованих територій українських областей — Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької. Також було оголошено «часткову мобілізацію» в РФ. Однак на початку листопада 2022 р. українські війська звільнили Херсон. Фактично завдяки допомозі зброєю від західних держав Україна виграла воєнну кампанію 2022 року і зберегла відносну стратегічну рівновагу на фронті в 2023 р., але затримка цієї допомоги в першій половині 2024 р., зокрема з боку США, значно ускладнила для Збройних Сил України ситуацію на полі бою, які вимушені були перейти до оборони по всій лінії зіткнення з ворогом.

Війна Росії проти України, що триває з 2014 р., перетворилася на справжнє міжцивілізаційне протистояння і війну двох систем — демократії та авторитаризму. Вона матиме, без сумніву, глобальні наслідки. Уже сьогодні, своїм героїчним спротивом брутальній російській агресії Україна вплинула на регіональні та глобальні процеси. Російсько-українська війна остаточно засвідчила перехід до нової геополітичної реальності. І хоча поки що неможливо точно визначити всі наслідки і зміни на міжнародній арені, до яких призведе ця війна, але вже сьогодні вона змінила Європу і світ, відбувається переоцінка місця й ролі Росії у сучасному світі, яка через авантюру Кремля перетворилася на ізгоя на міжнародній арені. Саме Україна сьогодні є тим рушійним чинником,

який форматує геополітичні підвалини нового світового порядку в першій половині XXI століття.

Зокрема, Європа повертається у велику політику, вона мобілізується й зосереджується. Після Другої світової війни вона ще ніколи не була настільки об'єднаною, наскільки її об'єднав поки що лише кандидат до її елітного клубу — Європейського Союзу, український народ, який прийняв на себе удар варварської російської навали, щоби вкотре захистити і себе, і весь Європейський континент, по суті всю європейську, євроатлантичну цивілізацію. Збройне вторгнення Росії в Україну не лише об'єднало Європу та привело до зміцнення воєнного потенціалу, активізації оборонної діяльності й розширення НАТО за рахунок приєднання до нього традиційно нейтральних Фінляндії та Швеції, але й консолідувало зусилля демократичних держав із метою всебічної допомоги Україні у її справедливій війні проти російського агресора та задля захисту Статуту ООН. Про безпрецедентну міжнародну підтримку України й потужний тиск на Росію свідчать активна політична, фінансова, воєнна, гуманітарна допомога Україні державами-членами ЄС та НАТО й деякими іншими державами світу. Загалом, допомогу Україні в тому або іншому вигляді на травень 2024 р. надавали понад 50 іноземних держав, гуманітарну й фінансову — понад 30 іноземних компаній, а також низка міжнародних організацій⁶.

Щодо політичної підтримки, то насамперед слід нагадати, що ще 16 березня 2022 р., згідно з рішенням суду ООН, Росію зобов'язали припинити бойові дії проти України, а 12 жовтня 2022 р. відбулося історичне голосування за резолюцію одинадцятої надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН». Цією резолюцією ГА ООН засудила псевдореферендуми на окупованих територіях України, спроби РФ анексувати чотири області України — Донецьку, Луганську, Запорізьку та Херсонську, які «тимчасово окуповані Росією внаслідок агресії, що порушує територіальну цілісність, суверенітет і політичну незалежність України», і закликала держави, міжнародні організації та спеціалізовані установи ООН не визнавати будь-які зміни статусу областей України та вимагати від РФ негайного й безумовного скасування своїх рішень щодо статусу областей України та виведення всіх російських військ із території України в межах її міжнародно-визнаних кордонів. На відміну від трьох попередніх резолюцій ГА ООН із питань війни Росії проти України, ця отримала найбільшу підтримку серед 193 країн-членів ООН. За неї проголосували рекордні 143 держави, зокрема багато африканських та азійських країн, які змінили політичну позицію та поступово відмовляються від політики безумовного нейтралітету щодо російсько-української війни.

Лише представники 5 держав проголосували «проти» цієї резолюції — РФ, Білорусь, КНДР, Нікарагуа, Сирія, і 35 — «утрималися»⁷.

Особливо важливою для України є політична підтримка Європейського Союзу. Так, 21 березня 2022 р. на зустрічі міністрів закордонних справ та оборони 27 країн-членів ЄС у Брюсселі ухвалено першу в історії спільну стратегію Євросоюзу в галузі безпеки й оборони на період до 2030 р. У цьому документі ЄС засуджено окупацію Росією Криму й закріплено визначення невмотивованої та несправедливої російської агресії проти України, що свідчило не лише про зміну ставлення, але і практичного підходу Європейського Союзу в бік консолідації зусиль як у напрямку запровадження жорстких економічних санкцій проти РФ, так і надання Україні потужної фінансової, гуманітарної, економічної і, що особливо важливо, військової допомоги⁸. 13 жовтня 2022 р. Парламентська асамблея Ради Європи, своєю чергою, ухвалила резолюцію, в якій Російська Федерація визнана терористичним режимом. Парламентська асамблея Організації з безпеки і співробітництва в Європі в день відкриття літньої сесії у Бухаресті 29 червня 2024 р. ухвалила резолюцію із засудженням 10-ти річної збройної агресії Росії проти України, якою 53 країни-учасниці ОБСЄ визнали дії військово-політичного керівництва РФ та її збройних сил під час повномасштабного вторгнення геноцидом українського народу⁹.

Ще одним важливим показником пріоритетної уваги Європейського Союзу до війни Росії проти України став річний звіт Європейського парламенту (ЄП) про втілення спільної зовнішньої та безпекової політики, ухвалений абсолютною більшістю голосів європейських депутатів («за» — 407, «проти» — 92) у січні 2023 р. Рішення цього репрезентативного органу ЄС дуже важливі для України: вони, зокрема, дають дороговказ політиці Євросоюзу щодо завершення російсько-української війни без компромісів для України. Насамперед, ЄП у цьому документі чітко констатує, що «Росія скоїла воєнні злочини проти України», а до того ж «виступає з ядерними погрозами», що змінюють реальність у світі. Далі звіт містить заклики до негайних дій, які мають бути вчинені державами ЄС, і для цього пропонує конкретні рішучі заходи:

- визнання Росії державою-спонсором тероризму та державою-терористом;
- негайне та повне ембарго на російський імпорт викопного палива й урану;
- закриття й остаточна відмова від трубопроводів «Північний потік 1» та «Північний потік 2», побудова яких була помилкою;
- не лише засудження агресії РФ, а й відмова лідерів окремих країн ЄС від сепаратних ліній контактів із Путіним;

- відмова від переговорів із Росією доти, доки українська влада не вирішить їх розпочати.

У документі наголошується, що доки Україна не оголосила про свою перемогу, ЄС має продовжувати допомогу, надаючи Україні усе, що потрібно, включно з постачанням зброї, і що ця перемога станеться лише тоді, коли Україна «відновить ефективний контроль над усією своєю територією в межах міжнародно-визнаних кордонів». «Лише остаточна перемога України над Росією захистить світовий порядок та утримає інших агресивних акторів від ведення загарбницьких війн», — наголошується в тексті документа. Європарламент також закликає до створення спеціального трибуналу для покарання військового й політичного керівництва РФ за злочин агресії і водночас — до продовження розслідування воєнних злочинів, злочинів проти людяності та злочину геноциду в Міжнародному кримінальному суді. Також наголошується, що Росія повинна буде відшкодувати всі збитки та руйнування, які вона спричинила в Україні, а ЄС має відігравати провідну роль у багатосторонньому механізмі примусового стягнення та виплати російських репарацій Україні.

Отже, звіт Європейського парламенту про втілення спільної зовнішньої та безпекової політики в 2023 р. переконливо свідчить, що домінуючим серед його депутатів, обраних у державах-членах ЄС у 2019 р., було розуміння того, що майбутнє Європи зараз створюється в Україні, а також — ключового завдання, що стоїть перед світом: як досягти перемоги України у війні та яким має бути покарання для агресивної Росії. Окрім того, європейські депутати дійшли висновку, що ЄС потребує не лише перемоги України й поразки Росії, але й зміни системи ухвалення ним рішень, зокрема із зовнішньополітичних питань (відмови від консенсусу), а також «досягти та гарантувати власне та постійне місце Європейському Союзу на всіх багатосторонніх форумах, включаючи Раду Безпеки ООН», тобто підтримали реформу Ради Безпеки, за яку упродовж тривалого часу виступає й Україна¹⁰.

17 березня 2023 р. Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт В. Путіна за підозрою у скоєнні воєнних злочинів проти українського народу. Це стало маркером оцінки майже десятиліття спочатку «гібридної», а з 24 лютого 2022 р. широкомасштабної «гарячої» війни РФ проти України, її суверенітету та незалежності, ідентичності української нації. А 29 лютого 2024 р. Європейський Союз заявив, що вважає проведення Росією так званих виборів президента на тимчасово окупованих територіях України порушенням міжнародного права та ніколи не визнає їхніх результатів. У політичній декларації конференції «Відновлення справедливості для України» (Гаага, 2 квітня 2024 р.), яку підписали

44 держави, також висловлювалась підтримка створенню спецтрибуналу щодо злочину російської агресії та ініціативам щодо використання заморожених активів РФ на користь України¹¹. Європейський парламент, своєю чергою, 25 квітня 2024 р. ухвалив резолюцію, у якій засуджує те, як відбувалися в РФ «перевибори» Путіна, та закликає не вважати їх легітимними¹². Показово, що 7 травня 21 держава ЄС бойкотувала «інавгурацію» кремлівського правителя, але решта 6 держав-членів надіслали своїх представників, а саме: Греція, Кіпр, Мальта, Угорщина, Словаччина і, несподівано, Франція.

Одним із принципово важливих свідчень політичної підтримки України європейськими державами є також суттєве поглиблення взаємовідносин України та Європейського Союзу, а по суті — початок принципово нового етапу їх розвитку, який врешті-решт має привести нашу країну до повноправного членства в ЄС, попри те, що РФ і це міжнародне об'єднання через підтримку й допомогу Україні у її протистоянні російському агресору оголосила, поряд із НАТО, ворожим і виступає проти його розширення на Схід. Із початком російської агресії проти України євроінтеграційний компонент української суспільної свідомості став домінуючим і більш кристалізованим: якщо наприкінці 2021 р. вступ України до ЄС підтримували 62% українців, то через рік після повномасштабного вторгнення РФ, у лютому 2023 р., соціологи зафіксували рекордний показник підтримки українцями вступу до Європейського Союзу — 87%¹³. Тому підписання в 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, надання Україні в червні 2022 р. статусу кандидата на вступ до ЄС, рішення Європейської Комісії про початок переговорів з Україною про вступ до Євросоюзу в грудні 2023 р. і оголошення про формальний старт вступних переговорів ЄС з Україною 25 червня 2024 р. стали не лише важливими, довгоочікуваними Україною історичними подіями на шляху до повноправного членства в ЄС, але й вагомим стимулом для подальшого спротиву українців російській агресії і, водночас, для впровадження системних реформ із європейської трансформації українського суспільства.

Нарешті, важливою міжнародною політичною подією став Глобальний саміт миру, що відбувався з ініціативи України 15-16 червня 2024 р. у Швейцарії за участю близько 100 країн і міжнародних організацій, зокрема 57 держав були представлені на найвищому рівні. На ньому ухвалено «Спільне комюніке щодо обрисів миру» (Peace Framework), під яким станом на серпень підписалися представники 93 країн і організацій. «Війна Російської Федерації проти України, яка зараз триває, — зазначається в ньому, — продовжує завдавати масштабних людських страждань та руйнувань, а також створювати ризики та кризи з глобальними

наслідками для всього світу... Зокрема, ми підтверджуємо нашу відданість тому, щоби не погрожувати і не застосовувати силу у порушення територіальної цілісності та незалежності будь-якої держави; принципам суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України та усіх інших держав у межах їхніх міжнародно визнаних кордонів (включаючи територіальні води), та відданість вирішенню спорів мирними засобами згідно з принципами міжнародного права¹⁴.

Окрім політичної підтримки, значною є і фінансова допомога Україні: за два роки широкомасштабної війни допомога Заходу Україні становила 170 млрд дол., значна частина з яких пішла на підтримку фінансових інститутів, і лише 80 млрд дол. — на військові ресурси (а РФ за цей час витратила на війну 170 млрд дол.), а в 2024 р. очікується військова допомога в 40 млрд дол¹⁵. Європейський Союз, зокрема, за два з половиною роки після початку широкомасштабного вторгнення Росії надав Україні пряму фінансову допомогу в 38,5 млрд євро. Найбільшими донорами України в Європі є Німеччина та Велика Британія. ФРН, наприклад, у 2022 р. надала Україні 14 млрд євро і планує надавати їй різнопланову допомогу «так довго, скільки буде потрібно», на початок травня 2024 р. ця допомога складала 32 млрд євро¹⁶.

Яскравим показником і досить ефективним інструментом солідарності, підтримки й допомоги Європейського Союзу Україні у її героїчному протистоянні російській агресії є антиросійські санкції. У відповідь на неспровоковану й невинуватену путінську воєнну агресію проти України ЄС запровадив безпрецедентні санкції, спрямовані на обмеження здатності Кремля фінансувати війну, накладення помітних економічних і політичних витрат на російську політичну еліту, позбавлення Росії економічної опори й перспектив модернізації. Зокрема, 24 червня 2024 р. Рада Європейського Союзу схвалила вже 14-й пакет економічних та індивідуальних санкцій проти Росії, які «завдадуть подальшого удару по режиму Путіна й тих, хто підтримує його незаконну, неспровоковану і невинуватену агресивну війну проти України»¹⁷. Усі ці санкції націлені насамперед на російську політичну еліту й завдають Росії прямих втрат за її агресивну війну, а також шкодять її паливо-енергетичному комплексу, іншим галузям російської промисловості, а отже економічній здатності країни-агресора вести війну, виробляти більше зброї і ремонтувати наявні системи озброєння. Санкції позбавляють російську армію та її постачальників товарів і обладнання, необхідних для ведення війни на суверенній українській території, а також передбачають блокування валютних активів Росії за кордоном і боротьбу з обходом антиросійських санкцій тощо. Всі ці заходи в комплексі підривають фінансово-економічний стан країни-агресора. У січні 2023 року Міністерство фінансів РФ вперше здійс-

нило продаж 3,6 тон золота з Фонду національного добробуту для покриття дефіциту бюджету, і цей процес продовжується¹⁸.

Цілу низку обмежувальних санкцій щодо РФ запровадили також США, Канада, Велика Британія, Японія, Австралія, Нова Зеландія та Швейцарія. Зокрема, Сполучені Штати є одним із лідерів у сфері санкційної підтримки України: з лютого 2022 р. по лютий 2024 р. Міністерство фінансів і Державний департамент США санкціонували понад 4000 юридичних і фізичних осіб, пов'язаних із повномасштабною агресією Росії проти України. Канада, своєю чергою, з часу незаконної анексії Росією Криму, запровадила санкції проти понад 3000 фізичних та юридичних осіб, які сприяли порушенню суверенітету України¹⁹. На сьогодні РФ є найбільш підсанкційною країною світу, і наразі саме санкції є найдієвішим інструментом впливу на країну-агресора з боку цивілізованої світової спільноти. «Загалом проти РФ вже діє 17 тисяч індивідуальних та секторальних санкцій. Завдяки цьому ворог втратив 400 мільярдів доларів», — поінформував, зокрема, прем'єр-міністр України Д. Шмигаль членів українського уряду 27 лютого 2024 р.²⁰.

Особливо важливою є військова допомога, яку з перших днів повномасштабного вторгнення РФ надають Україні країни-члени НАТО, й мають наміри продовжувати її. Зокрема, на зустрічі міністрів закордонних справ держав Альянсу в Празі наприкінці травня 2024 р. генеральний секретар НАТО Є. Столтенберг наголосив: «Ми спільно вже надавали Україні 40 млрд євро безпекової допомоги на рік, і я прошу про те, щоби взяти точно таке зобов'язання на наступні роки»²¹. Завдяки цій допомозі з боку насамперед США, Німеччини, Польщі та близько 30 інших держав після російського вторгнення в Україну в лютому 2022 року, Україна стала найбільшим європейським імпортером основних видів озброєнь і четвертим у світі після Катару, Індії та Єгипту²².

Цьому значною мірою сприяли зустрічі й рішення Контактної групи військової підтримки України «Рамштайн» на чолі з США, в рамках якої створена антикремлівська коаліція, яка складається сьогодні з майже 60 країн. Перша зустріч Консультативної групи з оборони України відбулася 26 квітня 2022 р. на авіабазі ВПС США «Рамштайн» у Німеччині за участю 42 держав-членів НАТО, кандидатів на вступ до Альянсу (Фінляндії та Швеції) і країн-партнерів (Японії, Південної Кореї, Австралії, Нової Зеландії, Кенії, Ліберії, Марокко, Тунісу, Катару, Йорданії та Ізраїлю). Українська сторона, яку на зустрічі представляли міністр оборони О. Резніков і заступник Головнокомандувача ЗСУ Є. Мойсюк, передала союзникам перелік своїх військово-технічних потреб, необхідних для оборони від збройної агресії РФ. Ця зустріч ознаменувала утворення переговорної платформи, яка в подальшому стала відома як «формат

Рамштайн». Вона стала, за словами міністра закордонних справ України Д. Кулеби, «історичним моментом» і «абсолютно новою фазою», яка зафіксувала кардинальну зміну ставлення цивілізованого світу до України та російсько-української війни²³.

Завдяки діяльності цієї групи сьогодні стало реальністю те, про що Україна і мріяти не могла на початку 2022 року: зенітно-ракетні комплекси “Patriot” (хоча їх замало), IRIS-T, NASAMS, реактивні системи HIMARS і ATACMS, танки “Abrams” і “Leopard”, САУ Caesar, винищувачі F-16 і десятки інших найменувань західної зброї, яка успішно проходить практичне випробування бійцями Збройних сил України у війні проти російського агресора. Нині ЗСУ використовують вже 110 зразків техніки з 20 країн світу. Зокрема, на 24-й зустрічі Контактної групи з оборони України «Рамштайн», що відбулася 6 вересня 2024 р. за участю Президента України В. Зеленського, міністр оборони Канади Б. Блер анонсував новий пакет військової допомоги для України, до якого увійдуть велика партія двигунів для некерованих авіаційних ракет та 1300 боеголовок до них, а також 80 840 ракет, 960 кулеметів та 10 500 пістолетів і пів сотні «швидких» для медичних потреб на полі бою. Міністр оборони США Л. Остін повідомив про новий пакет військової допомоги для України в розмірі 250 млн доларів, до якого увійдуть критично важливе озброєння та обладнання, бойові машини M2 Bradley та ракети для HIMARS²⁴. Велика Британія передасть Україні 650 легких багатоцільових ракет (LMM) на суму 162 млн фунтів²⁵. Німеччина, своєю чергою, оголосила про передачу Україні додаткових САУ Panzerhaubitze 2000 і танків Leopard 1A5²⁶, Нідерланди — про надання ракет класу повітря-повітря та допоміжних матеріалів для літаків F-16 на суму 80 млн євро, Іспанія — про надання повної батареї системи протиповітряної оборони HAWK, що включає шість пускових установок²⁷, а Литва — про надання Україні 10 млн євро на закупівлю ракет-дронів українського виробництва «Паляниця»²⁸.

За час широкомасштабної російсько-української війни західні партнери створили дев'ять коаліцій для допомоги Україні різними видами озброєнь²⁹. Зокрема, 1 червня 2023 р. Європарламент підтримав законопроект про збільшення європейського виробництва боєприпасів і ракет для України. Керівник переговорної групи ЄП, представник Румунії К. Бушої заявив: «Сьогоднішнє рішення знаменує собою значний крок вперед для безпеки та оборони нашого Союзу, зокрема, в нашій неухитній підтримці України перед обличчям триваючої російської агресії. Воно посилить нашу здатність реагувати на виклики безпеці. Це перемога для Європи та нашої колективної безпеки. Парламент готовий до переговорів з Радою ЄС, і ми сподіваємося досягти угоди якнайшвидше». Цей

законопроект ухвалений 446 голосами проти 67 при 112, що утрималися. Нагадаємо, що у березні 2023 р. Рада Євросоюзу схвалила план із забезпечення України мільйоном боєприпасів протягом 12 місяців, який складається з трьох частин: передання артилерійських снарядів із запасів держав ЄС, спільні закупівлі в оборонних компаній та інвестиції у промислові потужності. За словами топ-дипломата ЄС Ж. Борреля, станом на 1 червня 2023 р. держави-члени Європейського Союзу надали Україні 220 тисяч артилерійських боєприпасів різних калібрів і 1300 ракет³⁰. Не менш важливою для Збройних сил України, які на третьому році широко-масштабної війни відчують велику потребу в новітній зброї, зокрема системах ППО та літаках, і особливо снарядах, стала ініціатива президента Чеської Республіки П. Павела на початку 2024 р. щодо придбання боєприпасів для ЗСУ. У квітні 2024 р. прем'єр-міністр Чехії П. Фіала заявив, що «чеська ініціатива щодо отримання Україною боєприпасів може забезпечити Київ 1,5 мільйонами артилерійських снарядів протягом року»³¹.

Також слід зазначити, що упродовж першої половини 2024 р. Україна підписала двосторонні безпекові угоди з 20 країнами НАТО та ЄС і веде переговори зі ще 10 країнами щодо укладання таких угод³². Зокрема, 8 липня 2024 р. Україна уклала принципово важливу й надзвичайно змістовну Угоду про співробітництво у сфері безпеки з Республікою Польща, яка стала 21-ою двосторонньою безпековою домовленістю нашої держави³³. А 11 липня 2024 р. у Вашингтоні на саміті НАТО відбулася зустріч лідерів держав, які підписали з Україною безпекові угоди. Лідери України, США, ще 21 держава НАТО, ЄС, а також Японія, за підсумками зустрічі підписали «Український компакт» (Ukraine Compact) — багатосторонній документ, що містить зобов'язання щодо підтримки України. Документ ставить за мету «прискорення колективних зусиль із задоволення всеосяжних потреб України у сфері безпеки». У ньому держави-підписанти зобов'язуються виконувати свої зобов'язання за двосторонніми безпековими договорами³⁴. Проте ці безпекові угоди, звичайно, не замінюють необхідність для національної безпеки України і всієї Європи повноправного членства нашої держави в НАТО. Тому не менш важливим є рішення ювілейного Вашингтонського саміту Північноатлантичного альянсу щодо перспектив євроатлантичної інтеграції України. У спільному Комюніке саміту, після амбітного, але декларативного твердження «Майбутнє України — в НАТО», чітко зафіксовано конкретне зобов'язання Альянсу: «Ми будемо і далі підтримувати [Україну. — *Авт.*] на її незворотному шляху до повної євроатлантичної інтеграції, що включає членство в НАТО»³⁵.

Нарешті, не менш важливим є надання західними країнами гуманітарної допомоги Україні. Йдеться, насамперед, про прийом і підтримку ними українських біженців: лише за перший рік повномасштабної війни Росії проти України країни ЄС прийняли понад 6 млн громадян України (найбільше Німеччина, Польща, Чехія), а Євросоюз виділив 3,7 млрд євро із свого бюджету на допомогу їм. До кінця 2022 року гуманітарну допомогу від різних міжнародних організацій отримали 13,5 млн українців³⁶. Із початку широкомасштабної російсько-української війни Україна, за даними міністерства охорони здоров'я України від 25 вересня 2023 р., також отримала медичної гуманітарної допомоги на суму понад 16 млрд грн., яку передали 35 держав світу, міжнародні та партнерські організації, український та іноземний бізнес і медичні заклади інших країн³⁷.

Таку солідарну політику власних урядів та політику продовження всебічної допомоги Україні Європейським Союзом, як показало опитування «Євробарометра» наприкінці серпня 2023 р., підтримували більшість громадян в усіх країнах-членах ЄС. Зокрема, 86% опитаних схвалювали продовження гуманітарної підтримки постраждалих від російсько-української війни українців із боку ЄС; 77% — були згодні приймати у ЄС українців, які їдуть за кордон через війну; економічні санкції проти Росії за розв'язану війну підтримували 71%; приблизно дві третини опитаних уважали, що ЄС має підтримувати Україну на шляху європейської інтеграції та інтеграції до єдиного ринку — 67% і 65% відповідно; 65% схвалювали фінансову та економічну підтримку України; а 57% опитаних європейців уважали, що ЄС має й надалі підтримувати закупівлю зброї і боєприпасів для України та допомагати з вишколом військових³⁸. І сьогодні ця підтримка залишається високою. Утім у наших західних державах-партнерах ще досить багато пасивних або переляканих громадян, і через це Україні так важко буває отримати від них необхідну і своєчасну допомогу.

Звичайно, українці добре знають про солідарність і підтримку багатьох зарубіжних країн у ці трагічні для України воєнні часи і з вдячністю сприймають їхню допомогу у війні з російським агресором. Про це, зокрема, свідчать результати численних соціологічних досліджень. Наприклад, проведене в лютому 2023 р. соціологічною службою Центру Разумкова дослідження щодо ставлення громадян України до іноземних держав засвідчило, що найчастіше українці висловлювали позитивне ставлення до Польщі, Великої Британії, Литви, Естонії, Латвії, Канади, Чехії, США, Нідерландів, Франції, Німеччини, Молдови, Словаччини — від 94 до 80% опитаних, а також Ізраїлю, Японії, Туреччини, Грузії, Румунії — близько 70%. А негативне ставлення найчастіше висловлювалось до Росії (94%), Білорусі (81%), Ірану (73,5%), Китаю (60%) і Угорщини (46,5%)³⁹.

На другу річницю повномасштабної фази російської агресії Український кризовий медіа-центр оприлюднив результати власного експертного опитування «Рейтинг країн-партнерів та міжнародних лідерів за рівнем допомоги Україні у 2022–2024 роках». «Це унікальна спроба системно проаналізувати сприйняття українським експертним середовищем допомоги різних країн та їх лідерів у підсиленні захисту українців», — наголосив голова правління цього центру, відомий український дипломат В. Чалий, презентуючи його результати⁴⁰. Експертне опитування було проведено в період з 13 по 23 лютого 2024 року методом анкетування. В ньому взяли участь 50 провідних українських експертів із міжнародних відносин, безпеки, економіки, енергетики. Відповідно до сфер допомоги було виділено чотири категорії: військово-технічна та інша безпекова допомога, політико-дипломатична допомога, фінансово-економічна допомога, гуманітарна допомога та підтримка вимушених переселенців.

У експертному опитуванні категорія «Військово-технічна та інша безпекова допомога» охоплювала такі напрямки: озброєння та військова техніка, тренування військовослужбовців ЗСУ, кіберзахист, спільні проекти військово-промислового комплексу тощо. США є лідером за обсягом цієї допомоги — таким є основний висновок у цій категорії. Станом на сьогодні країна виділила понад 50 мільярдів доларів. Водночас експерти зберігають обережний оптимізм щодо продовження американської військової допомоги. На другій позиції — Велика Британія, хоча якщо досліджувати числові показники, фінансовий еквівалент допомоги, на другому місці мала би бути Німеччина. Велику роль відіграло те, що британці були піонерами в забезпеченні допомоги Україні в низці різних коаліцій. Подальші місця в цій категорії рейтингу посіли Німеччина, Польща, Нідерланди, Франція, Норвегія, Литва, Данія, Швеція. Також експерти високо оцінили допомогу з боку Італії, Канади, Латвії та Чехії.

Організатори рейтингу приділили увагу й персоналіям. Експерти визначили топ-5 іноземних діячів, яким Україна має бути найбільше вдячна. Беззаперечним лідером тут є колишній британський прем'єр Б. Джонсон. Президент США Д. Байден посів другу позицію. На третьому місці — голова Єврокомісії У. фон дер Ляєн. На четвертому і п'ятому — президент Польщі А. Дуда й канцлер Німеччини О. Шольц відповідно⁴¹. Щоправда, останніми місяцями значно зріс рейтинг французького президента Е. Макрона, який прагне зафіксувати своє лідерство в Європі. Зокрема, він нормалізував ідею про можливість відправки західних військ в Україну, яка викликала паніку в Кремлі і великий резонанс у світі, а також виступив з ініціативою щодо створення «Коаліції рішучих», тобто коаліції країн, які усвідомлюють реальну російську загрозу для Європи і

тому бажають розширити параметри допомоги Україні для завершення війни її перемогою. Цю ініціативу вже підтримали Велика Британія, Чехія, Норвегія, Польща, країни Балтії. Також Е. Макрон був одним із ініціаторів проведення 15 березня 2024 р. зустрічі Веймарського трикутника в Берліні на найвищому рівні, де лідери Франції, Німеччини та Польщі продемонстрували єдність у посиленні підтримки України. Зокрема, у спільній заяві за підсумками зустрічі Веймарського трикутника наголошується: «Зіткнувшись з безпрецедентним погіршенням безпекового середовища в Європі через повномасштабну війну Росії проти України, ми підтверджуємо нашу непохитну рішучість підтримувати Україну в захисті її незалежності, суверенітету й територіальної цілісності та у відбитті російської агресії. В цій війні на карту поставлені інтереси європейської безпеки. Ми зробимо все можливе, щоб російська незаконна агресія зазнала поразки, і будемо підтримувати Україну стільки, скільки буде потрібно»⁴². Ці три лідери, як відомо, багато в чому є ядром, яке визначатиме остаточну форму європейської допомоги Україні, адже Польща, Німеччина і Франція разом представляють велику концентрацію військової та економічної сили Європи, і вони є членами як ЄС, так і НАТО, а Франція — ще й ядерною державою.

Водночас, на третій рік широкомасштабної російсько-української війни через низку причин відбулося зниження інформаційного інтересу в Європі і світі до війни в Україні і, на жаль, щодо рівня впливу цієї війни на європейську безпеку та підтримки України нашими партнерами загалом. Зокрема, результати репрезентативного опитування серед понад 25 тис. громадян Європейського Союзу, проведеного за дорученням Європейської комісії влітку 2024 р., засвідчили, що лише близько 50% громадян ЄС вважають війну в Україні найбільшим нинішнім викликом для ЄС, тоді як 41% опитаних вважають нелегальну міграцію найбільшим викликом, а 35% респондентів — екологічні проблеми та зміну клімату. А серед питань, які Євросоюз повинен визначити пріоритетними, респонденти найчастіше називали навколишнє середовище та зміну клімату (33%) і нелегальну міграцію (також 33%), і лише потім — безпеку та оборону (29%) і війну в Україні (25%)⁴³.

У лютому 2024 р. Центр «Нова Європа» визначив найбільші досягнення і провали допомоги Заходу Україні за два роки широкомасштабної війни. Наприклад, серед досягнень названі:

1. Статус кандидата на членство в ЄС. Країни ЄС вдалися до ухвалення історичного рішення, яке в довоєнні часи видавалося нереалістичним, а саме: надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС та рішення про відкриття вступних переговорів.

2. Зняття табу на критичні види озброєнь. Під тиском українців західні уряди погодилися надати ЗСУ ефективні системи артилерії, ППО,

бронетехніки, авіації, тощо. Наразі Україна розраховує на американські ATACMS (дальністю 300 км+) і німецькі Taurus.

3. Недопущення економічного колапсу. Завдяки суттєвій бюджетній підтримці Україна виявилася стійкою для підтримання порівняно стабільної фінансової, економічної ситуації. За два роки війни Україні надано західних кредитів та безповоротної допомоги на 31 млрд доларів.

4. Збереження суспільної підтримки. Путін розраховував, що західні суспільства швидко стомляться від підтримки України. Натомість 72% опитаних громадян країн ЄС досі виступають за фінансову допомогу Україні, 60% схвально ставляться до купівлі й поставок зброї ЄС для України. І надалі досить високі показники суспільного схвалення підтримки України у США, Британії, Японії.

А серед провалів Заходу були перераховані:

1. Брак відчуття нагальності моменту. Надзвичайна повільність, забюрократизованість, вагання партнерів дозволили Росії перехопити ініціативу — пристосуватися до санкцій, налагодити виробництво зброї у великих обсягах, мобілізувати велику кількість вояків.

2. Відсутність стратегії. Якщо одні країни виступають за якнайшвидше надання Україні всієї необхідної підтримки для звільнення окупованих територій і поразки Росії, то інші продовжують політику дозованої допомоги, яка б лише унеможливила колапс України як держави.

3. Заслабкі санкції. Механізм санкцій запроваджувався надто повільно й не зачіпав найвразливіші місця російської економіки. Треті країни користуються лазівками для обходу обмежень.

4. Недостатня кількість зброї. Партнери виявилися неспроможними своєчасно надати Україні зброю в потрібних обсягах. Вони також не зуміли налагодити виробництво зброї на належному рівні.

5. Обмеження щодо самозахисту. Західні уряди встановили заборону на використання зброї на території країни-агресора.

6. Провальна комунікація. Західні лідери здійснили низку стратегічних комунікаційних помилок, роблячи заяви про «порятунок обличчя» Путіна, виключаючи елементи стратегічної невизначеності (про те, що армії країн Заходу не воюватимуть на боці України), тощо.

7. Блокування запрошення до НАТО. Членство України в Альянсі — єдиний надійний чинник гарантування безпеки нашої держави. Проте частина партнерів виключає можливість запрошення України до НАТО до завершення війни (у такий спосіб заохочуючи Путіна її продовжувати).

Також було вказано, які ініціативи міжнародних партнерів наблизять перемогу України:

1. Більше, новіше і вчасно надане озброєння. Суттєве нарощування виробництва озброєння, зокрема і через спільне виробництво з Україною,

стане потужним сигналом щодо рішучості демократій протистояти агресору. Важливо своєчасно передавати країні найновітніші розробки. Конче необхідні Україні далекобійні ракети — американські ATACMS (дальністю 300 км+) і німецькі Taurus.

2. Конфіскація коштів на користь України. Конфіскація російських активів (щонайменше 300 млрд доларів США), заморожених західними країнами, суттєво поліпшить шанси на перемогу України у війні на виснаження.

3. Запрошення і початок вступу до НАТО. Запрошення України до Альянсу стане рішучим геополітичним кроком, який продемонструє, що Україна вже ніколи не буде частиною «російської імперії» у будь-якому з її перетвілень. Це стане суттєвим сигналом для Путіна щодо марності продовження воєнних дій.

4. Проміжні безпекові гарантії. Партнери вже на сучасному етапі мають дати серйозніші безпекові гарантії, ніж це передбачено нинішніми домовленостями. За мінімальний приклад країни могли би взяти так званий підхід «стратегічної невизначеності» (гарантії для Швеції і Фінляндії до їхнього вступу в НАТО; або модель гарантій США для Тайваню).

5. Контроль за дотриманням санкцій. Партнери мають запровадити надійні інструменти з моніторингу, контролю за дотриманням обмежувальних заходів третіми сторонами⁴⁴.

Всі подібні дослідження й оцінки експертів мають спонукати наших західних партнерів до свого роду роботи над помилками, до вжиття рішучих кроків, здатних наблизити перемогу України і всього демократичного світу над російським агресором, а також активізувати дипломатичні зусилля України щодо збільшення міжнародної підтримки в російсько-українській війні. Адже в міру розгортання активних воєнних дій на території України, героїчного спротиву Збройних сил України й українського народу агресії РФ та збільшення жертв війни, зокрема серед мирного населення України (за даними ООН жертвами війни лише за перший рік широкомасштабної агресії РФ проти України стали майже 22 тис. цивільних українців), країни Євросоюзу розділилися на декілька груп щодо ставлення до цієї війни та умов її завершення: на умовну «партію війни» — до повної перемоги над Росією (Естонія, Литва, Латвія, Польща, Словаччина, Чехія, а також США) та «партію компромісу» (Австрія, Угорщина, Кіпр). Між цими групами країн-членів Євросоюзу балансують Франція, Німеччина, Італія та деякі інші країни. Тобто, серед держав-членів ЄС та НАТО, а точніше — серед їхніх правлячих еліт, є ті, хто активно підтримує Україну до її остаточної перемоги над агресором (т. зв. «яструби»); є ті, хто пропонує сторонам якнайшвидше сісти за стіл

мирних переговорів для знаходження компромісних рішень (т. зв. «голуби»); і є т. зв. «страуси», для яких «це не наша війна», і які керуються лише власними національними інтересами⁴⁵. Наприклад, фахівці Європейської ради з міжнародних відносин вважають, що війна в Україні призвела до створення трьох блоків у Європі. Перший блок — «північних та східних яструбів», до яких належать Естонія, Польща, Данія та Британія. У цих країнах більшість людей рішуче підтримують цілі Києва у війні. Другий блок — «неоднозначний Захід», що складається з Франції, Німеччини, Іспанії та Португалії. Там думки про те, як має закінчитися війна, розділилися. І, зрештою, третій блок — «слабкі південні ланки», до яких належать Італія та Румунія. Вони хочуть, щоби війна закінчилася швидше, навіть якщо це спричинить територіальні втрати для України⁴⁶.

У зв'язку з цим, варто зазначити, що після року повномасштабної війни Росії проти України часопис «The Economist» уклав рейтинг країн, які симпатизують Москві. Так званий «рейтинг 12 друзів Путіна/Росії» мав такий вигляд: Білорусь, Вірменія, Киргизстан, Іран, Таджикистан, Казахстан, Сирія, Китай, Венесуела, Нікарагуа, Індія, Узбекистан. На думку журналістів цього видання, геополітичний вплив Росії вражає — принаймні, на папері, російські війська та найманці перебувають у щонайменше 16 країнах світу. А за останні 10 років РФ уклала угоди на експорт зброї до 22 країн світу, зокрема до Китаю та Індії⁴⁷. Сьогодні ситуація майже не змінилася. Загалом, Росія продовжує створювати коаліцію на противагу Заходу, розвиваючи, зокрема, двосторонні відносини з Іраном, Північною Кореєю та Китаєм, включно з військово-технічною співпрацею. КНР є сьогодні основним постачальником для військового комплексу РФ.

Неоднозначним є ставлення до російсько-української війни й інших країн світу. Показовими в цьому плані є голосування з питань цієї війни в центрі Європи в Організації Об'єднаних Націй у 2014–2023 рр., коли понад третини держав-членів ООН не підтримували резолюції Генеральної Асамблеї на захист суверенітету й територіальної цілісності України й засудження російської агресії проти неї. Наприклад, 14 листопада 2022 р. ГА ООН на спеціальній сесії ухвалила резолюцію авторства України та ще майже пів сотні держав, у якій містився заклик до Росії відшкодувати збитки, завдані повномасштабною агресією. За резолюцію проголосували 94 країни, але 73 утрималися, а 14 країн висловилися проти. Загалом, під час голосування резолюцій ГА ООН щодо засудження російської агресії проти України доволі багато держав, від 30 до 40, зазвичай утримуються або взагалі не голосують, тобто якщо і не стають відкрито на бік Росії, то і не підтримують Україну в її справедливій війні проти агресора. До того ж варто зазначити, що країни, які

не підтримують Україну, дійсно в меншості, втім, на жаль, вони репрезентують більшість людства (Індія, Китай, В'єтнам, Іран, Казахстан, Узбекистан, Мексика, Шрі Ланка тощо). Їхні мотиви різні, проте головне — їхнє фактично свідоме ігнорування Статуту ООН.

Нині Кремль докладає максимум зусиль, щоби формувати антизахідну, проросійську коаліцію в Організації Об'єднаних Націй, особливо під час ротаційного головування РФ у Раді Безпеки ООН. Зокрема, 31 березня 2023 р., напередодні головування РФ із 1 квітня у Раді Безпеки ООН, Путін затвердив нову концепцію зовнішньої політики Росії, спрямовану на просування Кремлем потенційної антизахідної коаліції. У новій концепції зовнішньої політики РФ Захід зображується як антиросійська й міжнародна дестабілізуюча сила, і прямо заявляється, що США та їхні «сателіти» розв'язали гібридну війну, спрямовану на ослаблення Росії. Тому немає сумнівів, що РФ і надалі буде активно використовувати всі можливі засоби — енергетичний і торговельно-економічний шантаж, агресивну пропаганду та маніпуляції щодо реальних подій на російсько-українському фронті й міжнародній арені загалом, інші диверсії у світі на тлі систематичних ядерних погроз для розколу єдності євроатлантичних союзників України, а також залучення на підтримку своєї зовнішньої політики т. зв. «нейтральних» та «пасивних» держав, що не визначилися чітко стосовно своєї політики щодо війни Росії проти України (насамперед серед держав Азії, Африки, Близького Сходу та Латинської Америки).

Про протистояння України й Росії за увагу країн т. зв. Глобального Півдня для привернення їх на свій бік із питання ставлення до війни в Україні, свідчить, наприклад, перебіг подій на полях 78-ої сесії Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2023 р. Щоправда, незважаючи на активність як російської, так і української делегацій у цьому напрямі, говорити про те, що Росії або Україні вдається привернути країни Півдня до однозначної підтримки своєї позиції щодо російсько-української війни, на думку міжнародних оглядачів, все одно поки що не доводиться — занадто багато суперечливих інтересів. Водночас той факт, що країни Глобального Півдня, які опинилися нині під такою посиленою увагою, формально дотримуються нейтральної позиції, найімовірніше грає на руку РФ⁴⁸.

У березні 2024 р., наприклад, лише понад пів сотні держав-членів Організації Об'єднаних Націй у спільній заяві засудили проведення Росією т. зв. виборів на тимчасово окупованих територіях України. «Проведення виборів на території іншої держави-члена ООН без її згоди є відвертим нехтуванням принципами суверенітету та територіальної цілісності. Такі вибори не мають жодної юридичної сили згідно з міжнародним правом», — наголосили вони. Першими окремо засудили такі вибори

США і ЄС, а також міністри закордонних справ країн Балтії. Водночас, Іран, Китай, КНДР, Венесуела та Узбекистан ще до офіційного оголошення результатів президентських виборів у РФ 18 березня 2024 р. привітали Путіна з перемогою. Згодом до привітання кремлівського диктатора приєдналися Таджикистан, Білорусь, Казахстан, Нікарагуа, Болівія, Гондурас, М'янма, Куба, Туреччина, а також угорський прем'єр В. Орбан і сербський президент А. Вучич⁴⁹.

Отже, діяльність Організації Об'єднаних Націй щодо протидії агресії РФ проти України має досить суперечливий характер. Зокрема, Рада Безпеки ООН довела свою повну неспроможність через вето країни-агресора РФ — постійного члена РБ. Зокрема, з початку широкомасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. і до вересня 2023 р. РФ скористалася своїм правом вето при голосуванні за п'ять проєктів Ради Безпеки щодо війни Росії проти України й шість разів не голосувала за резолюції Генеральної Асамблеї ООН з питань цієї війни⁵⁰. Росія також показово ігнорує рішення Міжнародного суду ООН.

До цього слід додати, що навіть у тих наших країнах-партнерах, уряди яких підтримують Україну в її спротиві російській агресії, є опозиційні політичні сили, які виступають із проросійських позицій, проти військової допомоги Україні, за якнайшвидше «мирне й компромісне» завершення війни, навіть за рахунок поразки України та втрати українських територій, і користуються, що не менш небезпечно, чималою підтримкою виборців. Наприклад, через три місяці після початку широкомасштабної агресії РФ проти України 78% європейців уважали, що влада Росії винна в ситуації, що склалася в Україні, але у двох країнах ЄС — Болгарії та Кіпрі — більшість громадян були не згодні з тим, що російська влада відповідальна за війну в Україні (46 і 52% відповідно)⁵¹. У Молдові, своєю чергою, на початку 2024 р. прибічників союзу з РФ було більше, ніж противників, В. Путіну й В. Зеленському довіряли однаково — близько 30% опитаних молдован, а понад 50% виборців у Молдові підтримували замороження війни в Україні й територіальні поступки РФ⁵². Через два роки після початку широкомасштабного вторгнення РФ в Україну майже половина поляків вважають, що російсько-українська війна завершиться знищенням обох країн — і України, і Росії⁵³. У Словаччині майже 40% громадян хочуть, щоби війна в Україні завершилася «тимчасовим миром без перемоги однієї зі сторін», 33% словаків бажають перемоги Україні, 14% вітали би перемогу Росії, а ще 14% респондентів відповіли на питання, що не знають або що їм байдуже. Причому перемоги Росії насамперед бажають виборці найбільшої урядової партії прем'єр-міністра СР Р. Фіцо “Smer-SD”, а це майже 35% опитаних, і лише 5% виборців цієї партії бажають перемоги Україні⁵⁴. А в Угорщині, згідно

з результатами опитування, проведеного у травні 2024 р., 46% угорців вважають, що Європейський Союз не повинен жодним чином підтримувати Україну⁵⁵. Слід також додати, що Угорщина залишається єдиною країною ЄС, де більшість населення — 52% — не підтримують вступ України до ЄС і НАТО, водночас у інших державах-членах ЄС підтримка членства України в середньому становить 66%. Щоправда, серед чотирьох країн Вишеградської групи (Чехія, Угорщина, Польща та Словаччина) швидкий вступ України до Європейського Союзу має найнижчу підтримку в Чеській Республіці: лише 26% чехів висловилися за швидкий вступ України до ЄС, 29% угорців, 31% словаків, водночас Польщі швидкий вступ України підтримує до 64% населення. А підхід власного уряду до російсько-української війни має найнижчу підтримку в Чехії (34% населення), в інших трьох країнах Вишеградської четвірки підтримка національних кабінетів у цьому питанні сягає незначної більшості населення. Серед країн цього регіонального об'єднання Угорщина та Словаччина виступають проти поставок західних озброєнь в Україну. Лише в Чехії та Польщі більшість населення вважає, що Росія несе відповідальність за війну в Україні. В Угорщині такої думки дотримується 40%, а у Словаччині — 42% населення; у цих двох країнах приблизно троє з десяти жителів покладають відповідальність за війну на Захід, який, на їхню думку, спровокував Росію⁵⁶.

На третій рік широкомасштабного вторгнення Росії в Україну дедалі більше зарубіжних політиків і держав виступають за негайні мирні переговори з агресором, а точніше — за «дипломатичне розв'язання українського конфлікту». Особливо активно відстоюють це лідери Китаю, Туреччини, Словаччини, Угорщини, Болгарії, Ватикану й опозиційні політики в США, Франції, Німеччині та деяких інших країнах світу. А цього року, як відомо, в понад 60 державах світу проходитимуть/пройшли парламентські та президентські вибори, а також вибори до Європейського парламенту, і один із найсерйозніших викликів, зокрема для Європи, виходить від т. зв. «друзів Путіна — ультраправих та ультралівих партій і рухів, які сіють ненависть і прагнуть знищити її як таку». Про це, зокрема, заявила президентка Єврокомісії У. фон дер Ляєн під час програмної промови на конференції Європейської народної партії у Бухаресті 7 березня 2024 р. «Світ є більш небезпечним, ніж був. Російська агресія має на меті стерти Україну з поверхні землі... Ми бачимо ймовірність та небезпеку підйому «ліги диктаторів», війну в Газі та дестабілізацію на Близькому Сході, Китай та інших з їх агресивною економічною конкуренцією. І тут, вдома, «друзі Путіна» намагаються переписати нашу історію й вкрасти наше майбутнє», — наголосила вона щодо справжньої ціни наступних європейських виборів⁵⁷.

З огляду на все це, мабуть слід добре усвідомлювати, що Україна у війні проти РФ за власну незалежність не має союзників, якщо виходити з формалізації союзницьких відносин у обов'язкових до виконання міжнародних договорах, а має тільки партнерів, які раціонально допомагають Україні тільки доти, доки співпадають їхні й наші національні інтереси. Мало того, партнери нам узагалі нічого не винні, особливо грошей своїх виборців. Це завдання України — щодня доводити своє право на їхню підтримку й допомогу. Зокрема так, як це зробив глава МЗС Чехії Я. Ліпавський, який у Будапешті під час зустрічі з угорським колегою 27 квітня 2024 р. заявив, що російський імперіалізм є найбільшою загрозою для Європи, тому для захисту від нього усім європейським державам необхідно надавати підтримку Україні⁵⁸.

Утім, на третій рік війни складається враження, що Захід та США не бажають перемоги України, страх ескалації конфлікту з РФ домінує в ухваленні рішень партнерами щодо допомоги нам, тому їхня мета — зупинити російсько-українську війну, заморозити це протистояння добра і зла, а не поразка Росії. У США існують впливові сили, насамперед серед частини республіканців на чолі з Д. Трампом, які бажають зберегти Росію як наддержаву, зокрема за рахунок поразки України. І опитування громадян США щодо допомоги Україні, проведене на початку липня 2024 р. Pew Research Center, свідчить, що їхні думки розділилися навпіл: 48% американців заявили, що США зобов'язані допомагати Україні у протистоянні російській агресії, водночас 49% переконані, що їхня країна не мусить цього робити⁵⁹.

З приводу цього Ф. Фукуяма — американський професор зі світовим ім'ям, який ніколи не приховував свою прихильність до України й особисто переконує американських лідерів думок про важливість підтримки України, особливо зараз, під час війни, в інтерв'ю «Європейській правді» 25 вересня 2024 р. заявив: «Я думаю, що американці схильні думати про себе як про домінуючу державу. Напевно, більшість американців усвідомлюють, що внутрішня поляризація у Сполучених Штатах дуже сильно послабила країну. Але є ізоляціоністське крило Республіканської партії. Ось вони не хочуть, щоб Америка відігравала значну глобальну роль. Вони не люблять альянсів. Вони не люблять Україну, але так само вони не люблять НАТО. Їм не потрібен зв'язок США з Японією та Кореєю в Азії. Подібна ідеологія вже домінувала у Республіканській партії перед Другою світовою війною. Зараз вона повертається під керівництвом Дональда Трампа. У їхньому баченні Америка не є глобальною супердержавою, яка використовує свою владу для збереження стабільності у світі. Це — новий погляд для США. Але його підтримує лише частина американців». А на запитання «Чи усвідомлюють Америка і американці, які

наслідки матиме навіть часткова перемога Росії?» Фукуяма відповів: «Я вважаю, що переважна більшість американців, якщо спитати їх, чи хочуть вони перемоги Росії, дадуть вам відповідь "ні". Але питання, з яким вони стикаються у реальності, звучить інакше: "Чи готові ви заплатити за це ще 60 мільярдів замість того, щоб витратити ці гроші на допомогу бідним американцям чи на інші потреби Америки?" І вони кажуть: та ну, спочатку треба подбати про власний народ, а вже потім про Україну»⁶⁰.

Нинішня ситуація нагадує ставлення держав Антанти до Австро-Угорської монархії у роки Першої світової війни, коли вони до останнього не бажали розпаду цієї 400-літньої імперії на окремі самостійні держави, а також — їхні наміри зберегти/відродити «єдину і неподільну» Російську імперію через острах виникнення нової геополітичної ситуації у Центрально-Східній Європі. Подібне ставлення до Росії було й після закінчення «холодної війни», коли Захід розглядав її як можливого партнера й союзника і впродовж тривалого часу з великою обережністю ставився до неї: і після її інтервенції у Грузію в 2008 р., і після окупації Криму, і створення т. зв. «ДНР–ЛНР» у 2014 р. І лише після широко-масштабного вторгнення РФ в Україну США й Захід вже не могли мовчати й не реагувати, але все ще сподівалися на якийсь компроміс із Росією, і тому допомога надавалася нам лише дозовано.

І сьогодні чимало західних політиків взагалі не вірять, що Росію можна перемогти, вони не можуть себе уявити, щоби Росія перетворилася на незначну регіональну країну, яку на Сході Європи заступила би велика й потенційно військово потужна Україна. Наші партнери на Заході бояться поразки України, але також бояться її перемоги над Росією. Адже поразка України буде поразкою демократичного світу, особистою політичною поразкою тих західних політиків, які підтримували Україну. Водночас, Захід боїться поразки і Росії, яка асоціюється із страшною світовою катастрофою, яку не можна допустити. Зокрема, він боїться кризи, хаотизації та розпаду РФ, застосування нею ядерної зброї, ескалації у Європі та загрози масової еміграції, тому й надалі хоче співпрацювати, а головне, торгувати з РФ, як традиційно звик.

Однак головне — наші західні партнери поки що не мають спільного стратегічного плану щодо російсько-української війни, її завершення. На це, зокрема, звернув увагу міністр оборони Естонії Х. Певкур під час безпекової конференції GLOBSEC у Празі 31 серпня 2024 р. Говорячи про «стратегічну невизначеність» допомоги Україні з боку Заходу, він наголосив: «Ключове питання, на яке ми, політики, маємо відповісти для себе самих — чи ми хочемо, щоби Україна воювала, чи щоби Україна перемогла. Нам бракує політичного рішення про те, що ми хочемо саме перемоги України. Якщо ухвалити це рішення, то стають зрозумілими

подальші кроки... Якщо визначити перемогу України як мету, то Захід зможе ухвалити стратегію перемоги... Тому нині треба змінити «підтримку війни» на «підтримку перемоги України». Подібних думок дотримувалася переважна більшість із понад 200 учасників цієї конференції, а проведене серед присутніх на ній військових експертів опитування показало, що 68% із них вірять у здатність ЗСУ досягти перемоги над російським агресором⁶¹.

Утім, поки що, на третьому році широкомасштабної російсько-української війни, на Заході дедалі частіше розмірковують про неминучість мирних переговорів з агресором, тобто про дипломатичне розв'язання цієї війни, навіть за рахунок втрати українських територій. Проте історія та розвиток нинішніх подій чітко свідчать, що можливості компромісу з Росією на основі морально нікчемної фабули «українські землі за мир Заходу з Росією» є лише ілюзією. Адже Росія, яка бажає повернути собі статус наддержави, потребує контролю над усією Україною, а то і всією Центральною Європою, а не лише над Кримом і чотирма східними областями України. До того ж, як заявив після початку наступу ЗСУ в Курській області міністр закордонних справ РФ С. Лавров 19 серпня 2024 р. російським пропагандистським ЗМІ, Путін «чітко сказав, що про жодні переговори з Києвом після вторгнення в Курську область не може бути й мови»⁶².

Тому, поряд із чітким визначенням Заходом метою допомоги Україні саме її перемогу, Україна теж мусить розробити свою гранд-стратегію, яка має виходити з того, що війна і мир співіснують, і Росія становить довготривалу загрозу для неї та всього демократичного світу. Як слушно зазначається в опублікованій навесні 2024 р. Національній доповіді, підготовленій колективом учених Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України на чолі з академіком С. Пирожковим, «збереження і розвиток нашої країни в умовах війни і миру — це збереження і розвиток України як цивілізаційного суб'єкта в геополітичному, демографічному, економічному й духовно-культурному вимірах, а не лише відстоювання наших кордонів», а «основоположним критерієм перемоги в російсько-українській війні може бути лише збереження і розвиток цивілізаційної суб'єктності України, що потребує збереження Української держави, її людського потенціалу на міжнародно визнаній території»⁶³. Отже слід чітко усвідомлювати, що українці воюють за національні ідентичність і державність, а не лише за території, адже Путіну не так потрібні українські території, як те, щоб Україна припинила існування в статусі суверенної держави.

Ця стратегія має бути динамічною та гнучкою щодо змін ситуації на фронті й міжнародній арені та перманентного балансування ресурсів,

необхідних для стримування нових загроз. Вона має використовувати всі засоби сили країни, а не тільки військові. Йдеться, зокрема, про наступальні/агресивні дії вітчизняної воєнної дипломатії, спрямовані на зміцнення й розширення з нашими міжнародними партнерами оборонних, санкційних, фінансових та гуманітарних коаліцій, які заповнюють дефіцит рішучості, що об'єктивно існує на глобальному рівні. Про це йшлося і під час щорічної наради Президента України В. Зеленського з керівниками закордонних дипломатичних установ у Дніпрі 19 серпня 2024 р. Зокрема, президент закликав українських дипломатів сприяти тому, аби західні держави розширювали дозвіл використовувати передану ними далекобійну зброю для ударів по військовим базам і об'єктам на території Росії⁶⁴. Адже без цього подолати Росію буде дуже важко.

Не менш важливим є збільшення зусиль України в інформаційній сфері, а також у науковій, зокрема в галузі історії з метою спростування сфальсифікованих російських наративів про т. зв. спільну історію «єдиного російського народу» і все ще існуючих на Заході стереотипів щодо України та української історії, нав'язаних російською пропагандою.

Згадана велика стратегія України має бути наступальною чи оборонною та стати консенсусною і не залежати від політичних партій і керівників при владі. Зокрема, поступальний рух у напрямі зміцнення національної єдності, яка на третій рік широкомасштабної війни вже не є такою безпрецедентною, якою була на її початку, повсюдне вживання української мови як консолідуючого чинника й запобіжника від російської експансії можуть слугувати надійною гарантією збереження суверенітету України, відновлення територіальної цілісності та формування безпекового середовища.

Також, поки що немає зрозумілої стратегії виходу з глухого кута на фронті. Нині важко уявити воєнну перемогу України над РФ, адже постійною обороною ще ніхто жодної війни не виграв, а без достатньої кількості зброї, зокрема важкої і далекобійної, взагалі наступати неможливо. До того ж, наші партнери забороняють застосовувати західну далекобійну зброю для ударів по військовим об'єктам на території РФ. Невипадково після двох років широкомасштабної війни сьогодні лише 10% європейців вірять, що Україна перемає Росію у війні. Проведене в січні 2024 р. опитування в 12 країнах-членах ЄС, включаючи Францію, Німеччину, Угорщину, Італію, Нідерланди, Польщу, Іспанію та Швецію, показало, що зупинка контрнаступу України й перехід ЗСУ до оборони, зростаючі побоювання щодо зміни політики США та перспектива другого президентського терміну непередбачуваного Д. Трампа, масштабна ескалація на Близькому Сході, напруга навколо Тайваню, ядерні випробування в авторитарних країнах, а також посилення Росією дезінфор-

маційної кампанії у Європі та світі підживлюють песимістичні настрої щодо результату російсько-української війни. У всіх цих країнах, як показало це опитування, найпоширенішою думкою, яку поділяли в середньому 37% респондентів, було те, що війна закінчиться компромісним врегулюванням⁶⁵. Водночас, як свідчать січневе 2024 р. опитування соціологічної служби Центру Разумкова, 85% українців вірять, що Україна переможе у війні, але розділились у поглядах, що вважати перемогою над Росією⁶⁶. Водночас із травня 2022 року по лютий 2024 року серед українців зросла кількість тих, хто виступає за пошук дипломатичного способу завершення війни для мінімізації жертв, — з 59 до 72 відсотків відповідно⁶⁷.

Отже, перебіг російсько-української війни в 2024 р. залежить від розвитку багатьох тенденцій. На початку червня 2024 р. відбулися вибори нового складу Європейського парламенту. РФ під цю подію активізувала гібридні агресивні дії проти країн Балтії, Фінляндії, Польщі, Німеччини, Франції та деяких інших держав Європи з метою створення сприятливих умов для обрання до Європейського парламенту європейських ультраправих скептиків і розколу Європейського Союзу та єдності НАТО. І частково Росії це вдалося, про що свідчать підсумки виборів до Європарламенту в Австрії, Бельгії, Німеччині, Нідерландах, Франції, Польщі, Угорщині, Словаччині, де праві сили відчутно покращили свої результати⁶⁸. Залишається відкритим питання керівництва та нового складу Європейської Комісії, позиції Угорщини щодо підтримки України під час її головування в Європейському Союзі у другій половині 2024 р. та характер переговорного процесу щодо вступу України в ЄС. Невирішеною є доля українського аграрного сектору у форматі спільної сільськогосподарської політики Європейського Союзу. Також відкритим є питання щодо наслідків інавгураційного Саміту миру в Швейцарії, що відбувся в червні 2024 р., а також часу проведення і представництва наступного Саміту миру.

Особливо небезпечною є невизначена ситуація з підтримкою України з боку США, у зв'язку з чим президент В. Зеленський відверто заявив, що Україна не зможе виграти у війні проти Росії без американської допомоги. У листопаді 2024 р. відбудуться президентські вибори та вибори до обох палат Конгресу. Як відомо, наближення президентської виборчої кампанії у США та посилення позицій республіканців на виборах у листопаді 2023 р. в сенаті та палаті представників заморозило надання допомоги Україні в 2024 році, а це понад 60 млрд дол. Незважаючи на зрештою позитивне вирішення питання щодо цієї допомоги, складається враження, що фактично Сполучені Штати намагаються перекласти на Європейський Союз допомогу Україні. Однак чи готові американці

відмовитися від лідерства у Вільному світі, і як тоді бути з передвиборчим слоганом Д. Трампа «Зробимо Америку знову величною!», а європейці — очолити боротьбу з путінських режимом за західні демократичні цінності?

У Європі, наприклад, ситуація ускладнилася через розбіжності між Німеччиною і Францією щодо обсягів і типів зброї, яка постачається Україні, а також із приходом до влади в Словаччині проросійської команди на чолі з Р. Фіцо, який солідаризувався з угорським прем'єр-міністром В. Орбаном щодо відмови в підтримці Україні, зокрема військовій. Щоправда, під час словацько-українських міжурядових консультацій у Братиславі 11 квітня 2024 р. прем'єр-міністр СР Р. Фіцо заявив, що «Словаччина хоче бути доброю, дружньою країною-сусідкою України. Ми хочемо проявити солідарність з вами у тому нещасті, з яким ви боретеся», і що Словаччина візьме участь в інавгураційному Саміті миру в Швейцарії у червні 2024 р., а також наголосив, що Словаччина підтримує бажання України якнайшвидше стати членом ЄС і не буде перешкоджати їй у цьому⁶⁹. Цю позицію Словаччини підтвердив очільник міністерства закордонних справ Ю. Бланар після зустрічі з українським візаві А. Сибігою у Братиславі 18 вересня 2024 р. (це був перший після призначення зарубіжний візит нового міністра закордонних справ України). На зустрічі з журналістами Бланар заявив, що Словаччина підтримує амбіції Києва щодо членства в ЄС, але має розбіжності з Україною щодо інтеграції до НАТО. «Членство в НАТО створить більше конфліктів, але ми поважаємо право України обирати, куди вона хоче йти», — сказав він, додавши, що «нинішній конфлікт в Україні не має військового вирішення, і Братислава виступає за якнайшвидший пошук мирного рішення»⁷⁰.

В інших європейських країнах теж не все однозначно з підтримкою України у війні проти російського агресора. Наприклад, президент Болгарії Р. Радев вважає перемогу України над Росією «неможливою» і закликає до політичних зусиль заради миру, а не до надання Україні зброї⁷¹. Мабуть не випадково, саме в Болгарії, а також у Греції експерти фіксують найвищі проросійські настрої у ЄС⁷². Президент Сербії А. Вучич, своєю чергою, вважає, що війна в Україні завершиться за корейським сценарієм⁷³. Навіть один із активних партнерів України, президент Чехії П. Павел заявив, що треба бути реалістами й відмовитися від наївної думки, що Україна зможе відвоювати в Росії окуповані території «у осяжному майбутньому», і що Україна повинна змиритися з імовірним «тимчасовим» перебуванням деяких її територій під контролем Росії після завершення війни. «Найбільш вірогідним результатом війни буде те, що частина української території опиниться під російською окупацією, тимчасово», — сказав президент Чехії у інтерв'ю «The New York Times»

23 вересня 2024 р., додавши, що цей «тимчасовий» стан може тривати роками. А у відповідь на обурення щодо цього міністерства закордонних справ України, Павел заявив: «Я ніколи не ставив під сумнів, що ми повинні підтримувати Україну у відновленні територіальної цілісності, що це кінцева мета. Ми просто повинні бути реалістичними щодо часового горизонту і ціни досягнення цієї мети», додавши, що «перемога над Росією в Україні ціною знищення половини українського населення, напевно, не є перемогою»⁷⁴. А Угорщина та Швейцарія приєдналася до т. зв. ініціативи «Друзі миру», про заснування якої під час роботи ГА ООН у вересні 2024 р. в Нью-Йорку заявили Китай та Бразилія, закликавши якнайшвидше почати перемовини для припинення війни в Україні на основі плану з шести пунктів, який ці країни оголосили наприкінці травня 2024 р.⁷⁵ Нагадаємо, що цю ініціативу президент України В. Зеленський назвав «деструктивною», передусім тому, що вона не обговорювалася з Україною, а МЗС України висловило розчарування через підтримку Швейцарією «китайсько-бразильського консенсусу» щодо України й закликала всі країни, які підтримують міжнародне право і статут ООН, уникати участі в подібних ініціативах. «Ті ініціативи, які не визнають факту неспровокованої збройної агресії Росії проти України, прирівнюють жертву та агресора, пропонують деескалацію за рахунок суверенітету та територій України, не можуть бути підтримані Україною», — наголошується у відповідній заяві⁷⁶.

Також показово, що на третій рік широкомасштабної російсько-української війни вона вже не є топ-темою у провідних західних засобах масової інформації, де якщо і з'являються публікації про неї, то переважно в контексті неминучих мирних переговорів. Під час роботи Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, а також на засіданні Ради Безпеки ООН 24 вересня 2024 р. теж лунали заяви представників різних держав про мир в Україні. На це слушно відреагував глава європейської дипломатії Ж. Боррель після завершення засідання Радбезу ООН. «Я чув тут певних любителів миру, для яких війна видається надто дорогою. Ми теж любимо мир, ЄС любить мир, а найбільше люблять його українці, які платять найвищу ціну. Найшвидший можливий шлях досягти миру — це коли Росія виводить війська, і війна закінчується», — заявив Боррель, додавши, що «без нашої підтримки Україна буде змушена капітулювати. Ми не хочемо такого кінця війни. Ми не хочемо капітуляції України, втрати її національної ідентичності, свободи, території і перетворення її на другу Білорусь»⁷⁷.

Загалом, російсько-українська війна характеризується безперервним і безпрецедентним інформаційно-пропагандистським супроводом, який ґрунтується на дослідженнях вразливих точок громадської думки у

країнах-партнерах України. РФ активно розпалює та використовує неоімперіалістичні та націоналістичні настрої у Європі, щоби вбити клин між Україною та її західними партнерами, витрачаючи мільярди доларів на посилення й розповсюдження деструктивних для світової безпеки наративів, дезінформації і спроб розпалювання конфліктів — як усередині України, так і в інших державах світу, де є дієва підтримка України. Наприклад, навесні 2024 р. російські пропагандисти розгорнули безперервну дезінформаційну кампанію, спрямовану проти Франції та її першої сім'ї, після заяв президента Е. Макрона про можливість появи західних військ в Україні. Ця агресивна кампанія з підризу французької влади супроводжується заявами російських ЗМІ про Францію як імперіалістичну, нацистську, русофобську країну, що розпалює війну⁷⁸. Мало того, Росія й надалі в тій чи іншій формі чинитиме спротив намаганням України остаточно вийти з її сфери впливу й домагатиметься обмеження її правосуб'єктності на світовій арені та недопущення повноцінного входження до європейської співдружності демократичних народів.

Отже, перебіг і завершення російсько-української війни залежить від розвитку багатьох тенденцій, а в сьогодиньньому світі, як слушно зазначив головний дипломат Європейського Союзу Ж. Боррель, «панує радикальна невизначеність, яка перетворилася на правило»⁷⁹. Наприклад, експерти Кільського інституту світової економіки не виключають, що допомога Україні від основних партнерів із 2025 року може суттєво скоротитися. Зокрема, без нових пакетів допомоги США, що може статися за нової американської адміністрації після президентських виборів, військова допомога може знизитися приблизно до 34 мільярдів євро, тоді як фінансова допомога впаде приблизно до 46 мільярдів євро. А якщо європейські донори також скоротять свої зусилля, військова допомога скоротиться до 29 мільярдів євро, а фінансова допомога впаде приблизно до 27 мільярдів євро, порахували економісти. Восени 2024 р. Франції та Німеччині у спробах зменшити дефіцит бюджету вже довелося скоротити статтю витрат щодо обсягів допомоги Україні. Тож, відповідно до цього сценарію, на думку експертів, загальна допомога Україні може скоротитися вдвічі до приблизно 55 мільярдів євро⁸⁰.

Звичайно, подібні тенденції у ставленні наших західних партнерів до підтримки України в її справедливій війні проти Росії не можуть сьогодні не хвилювати українців. Зокрема, оприлюднені в жовтні 2024 р. результати опитування в Україні свідчать, що 38% українців вважають, що Захід втомлюється від допомоги Україні, але водночас 81% українців продовжують вірити, що Україна здатна досягти успіху у війні, якщо Захід буде належним чином її підтримувати⁸¹.

З цього приводу досить чітко висловилися 39 нобелівських лауреатів - автори відкритого листа від 27 березня 2024 р., які закликали світових

лідерів «різко збільшити допомогу Україні», яка «повинна перемогти», а не просто «не програти»⁸². Адже поразка України означала би поразку всього демократичного світу і зміцнення тоталітарних та авторитарних режимів по всьому світу та їхню експансію для захоплення сусідів. А перемога України та поразка Росії і вступ нашої держави до ЄС і НАТО обов'язково змінять світ, прискорять кардинальне, справедливіше переформатування міжнародного порядку.

Саме на досягнення цієї мети спрямовані розроблені Україною «Формула миру» і «План перемоги», який восени 2024 р. був представлений президентом України Володимиром Зеленським нашим західним партнерам та українській громадськості, і який «можливо реалізувати, але тільки за сприяння партнерів». Зокрема, 17 жовтня 2024 р. український президент представив «план перемоги» або ж «стратегію примусу Росії до реальної дипломатії» на засіданні Європейської Ради. «Якщо ми почнемо зараз і будемо слідувати «плану перемоги» — ми зможемо закінчити цю війну не пізніше наступного року», — наголосив В. Зеленський, додавши, що метою плану є зміцнення не лише України, а й усієї євроатлантичної спільноти. А на брифінгу в Брюсселі після участі в засіданні Євросоюзу він заявив, що якщо міжнародні партнери України не підтримають його План перемоги, то це стане привілеєм для Росії та великою помилкою⁸³.

¹ Джохар Дудаєв: В Крыму еще будет бойня, Украина еще схлестнется с Россией. URL: https://www.youtube.com/watch?v=AVCy5YJy_ZI

² Див.: Мотиль О. Підсумки імперій: занепад, розпад і відродження. К., 2009. 203 с.

³ МИД раскрыл требования России к США по гарантиям безопасности. РБК, 17.12.2021. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:CKhD5xJes38J:https://www.rbc.ru/politics/17/12/2021/61bc677a9a794774aa95d5bd&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

⁴ Див.: Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство: монографія. К., 2023. 264 с.

⁵ Див.: Кулеба Д. Стратегічні орієнтири української зовнішньої політики. *Україна дипломатична*. 2023. Вип. XXIV. С. 48–54.

⁶ Див.: Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Війна Росії проти України та міжнародне співтовариство. К., 2023. 336 с.; Список міжнародної допомоги Україні (з 2014). URL: <https://surl.li/uyifcy>

⁷ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/4. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

⁸ ЄС затвердив «стратегічний компас» у сфері безпеки та оборони. Про що йдеться у документі. URL: <https://suspilne.media/220073-es-zatverdiv-strategicnij-kompas-u-sferi-bezpeki-ta-oboroni/>

⁹ Парламентська асамблея ОБСЄ визнала дії Росії геноцидом українського народу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3880350-parlamentska-asamblea-obse-viznala-dii-rosii-genocidom-ukrainskogo-narodu.html>

¹⁰ Див.: Сидоренко С. Від покарання РФ до конфлікту з друзями України: великий огляд зовнішньої політики Євросоюзу. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/01/25/7154822/>

¹¹ 44 держави у Гаазі підтримали створення спецтрибуналу та використання заморожених активів РФ. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/3/7449398/>

¹² ЄС наголосив, що ніколи не визнає «вибори» РФ на окупованих територіях України. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/02/29/7180769/>; Європарламент закликав не вважати «перевибори» Путіна легітимними. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/25/7452937/>

¹³ Халілов Р. Оптимісти і циніки. Українці часів війни в дзеркалі соціології — інтерв'ю з Євгеном Головахою 9 березня 2023 р. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/03/9/7392553/>

¹⁴ Рішення Саміту миру: публікуємо документ, ухвалений у Швейцарії щодо України. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/06/16/7188218/>

¹⁵ Сидоренко С. 40 мільярдів для ЗСУ та удари по Росії: про що міністри НАТО домовилися у Празі. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/06/1/7187222/>

¹⁶ Глушенко О. Міжнародні партнери нададуть Україні ще \$115 млрд. — прем'єр. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/04/13/7397642/>

¹⁷ Рада ЄС ухвалила 14-й пакет санкцій стосовно РФ. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/06/24/715629/>

¹⁸ Павлиш А. РФ у січні вперше продала золото із фонду добробуту для покриття дефіциту бюджету. Економічна правда. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2023/02/7/696783/>

¹⁹ Канада розширила санкції проти російських пропагандистів та ВПК. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3874662-kanada-rozsirila-sankcii-proti-rosijskih-propagandistiv-ta-vpk.html>

²⁰ Проти РФ діють 17 тисяч санкцій, завдяки яким ворог стратив 400 млрд — Шмигаль. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3833005-proti-rf-diut-17-tisac-sankcij-zavdaki-akim-vorog-vtrativ-400-mlrd-smigal.html>

²¹ Сидоренко С. 40 мільярдів для ЗСУ та удари по Росії: про що міністри НАТО домовилися у Празі. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/06/1/7187222/>

²² Див.: Україна через війну стала найбільшим імпортером зброї в Європі — SIPRI. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/03/11/710980/>

²³ Див.: Головка В. Вторгнення. 2022. Широкомасштабна агресія Росії проти України. К., 2023. С. 234–235.

²⁴ Ракети, кулемети й техніка: Канада на «Рамштайні» анонсувала новий пакет військової допомоги Україні. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/6/7473788/>

²⁵ Умеров перелічив підсумки 24 засідання «Рамштайну». URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/7/7473884/>

²⁶ Зеленський зустрівся з Шольцем після «Рамштайну» в Німеччині. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/6/7473821/>

²⁷ Іспанія передає Україні батарею ППО HAWK. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/6/7193686/>

²⁸ Литва виділить Україні 10 мільйонів євро на закупівлю ракет-дронів «Паляниця». URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/09/6/719035/>

²⁹ Список постачання зброї та обладнання в Україну під час російського вторгнення. URL: <https://surl.li/tvdnke>

³⁰ Європарламент проголосував за збільшення виробництва боєприпасів для України. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/06/1/7404870/>

³¹ Прем'єр Чехії: Немає причин, чому за рік ми не поставимо 1,5 млн снарядів Україні. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/17/7184023/>

³² Україна готує безпекові угоди зі ще 10 країнами — Зеленський. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/06/14/7460735/>

³³ Див.: Безпекові угоди — не лише про військове співробітництво. Що допоможе Україні зберегти демократію під час війни. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2024/07/11/7465153/>

³⁴ 23 держави та ЄС підписали безпековий компакт з Україною на саміті НАТО. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/07/12/7190049/>

³⁵ Див.: Сидоренко С. НАТО неминуче: що означає рішення саміту про членство України в Альянсі та 40 млрд для ЗСУ. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/07/11/7189966/>

³⁶ Гуманітарна допомога Україні під час російського вторгнення. URL: <https://surl.li/ceasyd>

³⁷ З початку повномасштабної війни Україна отримала медичної гуманітарної допомоги на суму понад 16 млрд грн. URL: <https://moz.gov.ua/uk/z-pochatku-povnomashtabnoi-vijni-ukraina-otrimala-medichnoi-gumanitarnoi-dopomogi-na-sumu-ponad-16-mlrd-grn>

³⁸ Більшість європейців продовжують виступати за підтримку України, у тому числі зброєю. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/09/11/7169174/>

³⁹ Разумков Центр. Зовнішньополітичні орієнтації громадян України, оцінка зовнішньої політики влади, ставлення до іноземних держав та політиків (лютий–березень 2023 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/zovnishnopolitychni-oriiientatsii-gromadian-ukrainy-otsinka-zovnishnoi-polityky-vlady-stavlennia-do-inozemnykh-derzhav-ta-politykiv-liutyi-berezen-2023r>

⁴⁰ Від допомоги до перемоги. Рейтинг країн-партнерів та міжнародних лідерів за рівнем допомоги Україні. 2022–2024. URL: <https://uacrisis.org/uk/vid-dopomogy-do-peremogy>

⁴¹ Там само.

⁴² «Рішуча підтримка України»: спільна заява країн Веймарського трикутника. URL: <https://tsn.ua/svit/rishucha-pidtrimka-ukrayini-spilna-zayava-krayin-veymarskogo-trikutnika-2512579.html>

⁴³ Половина громадян ЄС вважають війну в Україні «найбільшим викликом» — опитування. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/07/27/7467660/>

⁴⁴ Центр «Нова Європа» визначив найбільші провали і досягнення допомоги Заходу за два роки великої війни. URL: <http://neweurope.org.ua/analytics/poglyad-z-ukrayiny-otsinka-dopomogy-zahodu-v-dva-roky-velykoyi-vijny-rosiyi-v-ukrayini/>

⁴⁵ Яструби, голуби та страуси: три табори всередині НАТО щодо війни в Україні. URL: https://ukrrain.com/yastrubi_golubi_ta_strausi_tri_tabori_vseredini_nato_shhodo_vijni_v_ukraini.html

⁴⁶ Доповідь Європейської ради з міжнародних відносин «Світ à la carte як крок до багатополарності». URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/dopovid-yevropeyskoyi-rady-z-mizhnarodnykh-vidnosyn-svit-la>

⁴⁷ «Невдахи», «совки» й «опортуністи». The Economist уклав рейтинг друзів Росії. URL: <https://texty.org.ua/fragments/109213/nevdahy-sovky-j-oportunisty-economist-uklav-rejtynh-druziv-rosiyi/>

⁴⁸ Див.: Віднянський С. ООН та українська дипломатія в боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України в умовах російсько-української війни. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2023. Вип. 32. С. 10–44.

⁴⁹ Переобрання путіна: хто привітав російського диктатора з перемогою на «виборах». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/03/19/infografika/polityka/pereobrannya-putina-xto-pryvitalv-rosijskoho-dyktatora-peremohoyu-vyborax>

⁵⁰ Мудра І. Як змінилися настрої в ООН з початку повномасштабної війни в Україні. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/05/15/7402253/>

⁵¹ Як війна в Україні змінює громадську думку в Європі. URL: https://lb.ua/world/2022/05/11/516489_yak_viyна_ukraini_zminyuie_gromadsku.html

⁵² Див. Сидоренко С. На третину проросійські: як у Молдові співіснують рух до ЄС, війна та підтримка союзу з Росією. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/03/8/7181318/>

⁵³ Майже половина поляків вважають, що війна закінчиться знищенням і України, і Росії. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/02/22/7180167/>

⁵⁴ 14% словаків хотіли б, щоб Росія перемогла Україну, найбільше таких — серед виборців Фіцо. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/07/1/7463558/>

⁵⁵ Опитування: Майже 50% жителів Угорщини проти, аби ЄС надавав Україні будь-яку допомогу. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/05/30/7458449/>

⁵⁶ У Вишеградській четвірці чехи найменше підтримують швидкий вступ України в ЄС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/06/28/7189119/>

⁵⁷ Внутрішні «друзі Путіна» є реальною загрозою для Європи — Урсула фон дер Ляєн. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3836998-vnutrisni-druzi-putina-e-realnouzagrozou-dla-evropi-ursula-fon-der-laen.html>

⁵⁸ Глава МЗС Чехії пояснив Будапешту, чому треба підтримувати Україну. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/27/7184773/>

⁵⁹ Допомога Україні: думки американців розділилися навпіл. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/07/31/7468209/>

⁶⁰ Див.: Фукуяма: Росіяни ще не відчули достатньо болю та страждань. Це треба змінити перед перемир'ям. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2024/09/25/7194811/>

⁶¹ Міністр оборони Естонії закликав не обмежувати Україну в застосуванні зброї. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/ministr-oborony-estoniyi-zaklykav-ne-obmezhuvaty-ukrayinu-v-zastosuvanni-zbroji/>

⁶² Лавров відкинув можливість перемовин з Україною після наступу ЗСУ на Курщині. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/08/19/7471042/>

⁶³ Збереження і розвиток України в умовах війни та миру: національна доповідь. Київ, 2024. С. 212.

⁶⁴ Президент просить послів працювати над розширенням дозволу ударів по Росії. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/08/19/7471043/>

⁶⁵ Опитування: лише 10% європейців вірять, що Україна переможе Росію у війні. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/02/21/7442905/>

⁶⁶ Див.: Українці розділились у питанні, що вважати перемогою над Росією — опитування. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/02/21/7442930/>

⁶⁷ Побільшало українців, які згодні на переговори, щоб мінімізувати жертви — опитування. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/02/21/7442907/>

⁶⁸ Див.: Результати виборів Європейського парламенту 6–9 червня 2024 року та їхнє значення для політичного майбутнього ЄС та України. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-vyboriv-yevropeyskoho-parlamentu-6-9-cherhvnya-2024>

⁶⁹ Див.: Фіцо: Словаччина хоче бути дружньою сусідкою для України. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/11/7183578/>; Словаччина візьме участь у

Саміті миру у Швейцарії — Фіцо. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/11/7183579/>; Фіцо пообіцяв, що Словаччина не буде перешкоджати Україні на шляху до ЄС. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/11/7450806/>

⁷⁰ Глава МЗС Словаччини: Членство України в НАТО «створить більше конфліктів». URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/18/7194459/>

⁷¹ Президент Болгарії назвав перемогу України над Росією неможливою. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/05/20/7186303/>

⁷² Див.: Греція могла стати для України другою Угорщиною, а натомість постачає зброю ЗСУ. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/08/7/7191599/>

⁷³ Президент Сербії заявив, що війна в Україні завершиться за корейським сценарієм. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/27/7195066/>

⁷⁴ Див.: Президент Чехії назвав наївними сподівання України відвоювати захоплені території. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/05/15/7455934/>; Президент Чехії знову закликає до «реалізму» щодо повернення Україною територій. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/23/7194787/>; Президент Чехії пояснив слова про «обмін українських територій на мир» після обурення Києва. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/24/7476599/>

⁷⁵ Угорщина долучиться до формату «за мир в Україні», який засновують Китай і Бразилія. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/27/7477146/>; МЗС засудило підтримку Швейцарією ініціативи Китаю і Бразилії: Не можемо зрозуміти логіку. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/28/7477283/>

⁷⁶ МЗС засудило підтримку Швейцарією ініціативи Китаю і Бразилії: Не можемо зрозуміти логіку. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/28/7477283/>

⁷⁷ Боррель: Капітуляція України не є найшвидшим способом закінчити війну. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/25/7476641/>

⁷⁸ Кремль розгорнув пропагандистську кампанію проти Франції після заяв Макрона щодо України. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/4/7449634/>

⁷⁹ «Ми входимо в ідеальний шторм»: Виступ топ-дипломата ЄС про нову світову реальність. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/10/12/7148529/>

⁸⁰ Основні партнери можуть скоротити допомогу Україні: які ризики. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/10/10/720399/>

⁸¹ Понад третина українців вважають, що Захід втомлюється від України — КМІС. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/10/9/7478841/>

⁸² 39 нобелівських лауреатів закликали посилити підтримку України й засудили «умиротворення» РФ. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/03/27/7182542/>

⁸³ Див.: Мир завдяки силі. Головні тези виступу Зеленського під час представлення плану перемоги в Раді. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2024/10/16/7479937/>; Зеленський представив План перемоги на засіданні Євроради. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/10/17/7480110/>; Зеленський застеріг, що буде, якщо світ не підтримає План перемоги. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/10/17/7480124/>

REFERENCES

1. Bezpekovi uhody — ne lyshe pro vijs'kove spivrobitnytstvo. Scho dopomozhe Ukraini zberezhy demokraciiu pid chas vijny. <https://www.pravda.com.ua/articles/2024/07/11/7465153/> [in Ukrainian].

2. Bil'shist' ievropejtsiv prodovzhuiut' vystupaty za pidtrymku Ukrainy, u tomu chysli zbroieiu. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/09/11/7169174/> [in Ukrainian].

3. Borrel': Kapitulatsiia Ukrainy ne ie najshvydshym sposobom zakinchty vijnu. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/25/7476641/> [in Ukrainian].

4. Dopomoha Ukraini: dumky amerykantsiv rozdilylysia navpil. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/07/31/7468209/> [in Ukrainian].
5. Dopovid' Yevropejs'koi rady z mizhnarodnykh vidnosyn Svit à la carte iak krok do bahatopoliarnosti. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/dopovid-yevropeyskoyi-rady-z-mizhnarodnykh-vidnosyn-svit-la> [in Ukrainian].
6. Dzhohar Dudaev: V Krymu eshhe budet bojnja, Ukraina eshhe shlestnetsja s rossiej. https://www.youtube.com/watch?v=AVCy5YJy_ZI [in Russian].
7. Fitso poobitsiav, scho Slovachchyna ne bude pereshkodzhaty Ukraini na shliakhu do YeS. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/11/7450806/> [in Ukrainian].
8. Fitso: Slovachchyna khoche buty druzhn'oiu susidkoiu dlja Ukrainy. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/11/7183578/> [in Ukrainian].
9. Fukuiama: Rosiiany sche ne vidchuly dostatn'o bolii ta strazhdan'. Tse treba zminyty pered peremyr'iam. <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2024/09/25/7194811/> [in Ukrainian].
10. Hlava MZS Chekhii poiasnyv Budapeshtu, chomu treba pidtrymuvaty Ukrainu. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/27/7184773/> [in Ukrainian].
11. Hlava MZS Slovachchyny: Chlenstvo Ukrainy v NATO stvoryt' bil'she konfliktiv. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/18/7194459/> [in Ukrainian].
12. Holovko, V. (2023). *Vtorhnennia. 2022. Shyrokomashtabna ahresiiia Rosii proty Ukrainy*. Kyiv [in Ukrainian].
13. Hretsiiia mohla staty dlja Ukrainy druhoiu Uhorschynoiu, a natomist' postachaie zbroiu ZSU. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/08/7/7191599/> [in Ukrainian].
14. Ispaniia peredaie Ukraini batareiu PPO HAWK. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/6/7193686/> [in Ukrainian].
15. Khalilov, R. (2023). Optymisty i tsyniky. Ukraintsi chasiv vijny v dzerkali sotsiolohii – interv'iu z Yevhenom Holovakhoiu. <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/03/9/7392553/> [in Ukrainian].
16. Kreml' rozghornuv propahandysts'ku kampaniiu proty Frantsii pislia zaiav Makrona schodo Ukrainy. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/4/7449634/> [in Ukrainian].
17. Kuleba, D. (2023). Stratehichni oriientyry ukrains'koi zovnishn'oi polityky. *Ukraina dyplomatychna*, 24, 48–54 [in Ukrainian].
18. Lavrov vidkynuv mozhlyvist' peremovyn z Ukrainoiu pislia nastupu ZSU na Kurschyni. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/08/19/7471042/> [in Ukrainian].
19. Lytva vydilyt' Ukraini 10 mil'joniv ievro na zakupivliu raket-droniv Palianytsia. <https://www.epravda.com.ua/news/2024/09/6/719035/> [in Ukrainian].
20. Majzhe polovyna poliakiv vvazhaiut', scho vijna zakinychyt'sia znyschenniam i Ukrainy, i Rosii. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/02/22/7180167/> [in Ukrainian].
21. MID raskryl trebovanija Rossii k SShA po garantijam bezopasnosti. RBK, 17.12.2021. <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:CKhD5xJes38J:https://www.rbc.ru/politics/17/12/2021/61bc677a9a794774aa95d5bd&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> [in Russian].
22. Ministr oborony Estonii zaklykav ne obmezhuvaty Ukrainu v zastosuvanni zbroi. <https://mil.in.ua/uk/news/ministr-oborony-estoniyi-zaklykav-ne-obmezhuvaty-ukrayinu-v-zastosuvanni-zbroji/> [in Ukrainian].
23. Motyl', O. (2009). *Pidsumky imperij: zanepad, rozpad i vidrodzhennia*. Kyiv [in Ukrainian].
24. Mudra, I. Yak zminylysia nastroi v OON z pochatku povnomashtabnoi vijny v Ukraini. <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/05/15/7402253/> [in Ukrainian].
25. My vkhodymo v ideal'nyj shtorm: Vystup top-dyplomata YeS pro novu svitovu real'nist'. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/10/12/7148529/> [in Ukrainian].

26. MZS zasudylo pidtrymku Shvejtsariieiu initsiatyvy Kytau i Brazyl'ii: Ne mozhemo zrozumity lohiku. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/28/7477283/> [in Ukrainian].

27. Nevdakhy, sovky j oportunisty. The Economist uklav rejtynh druživ Rosii. <https://texty.org.ua/fragments/109213/nevdahy-sovky-j-oportunisty-economist-uklav-rejtynh-druziv-rosiyi/> [in Ukrainian].

28. Nobelivs'ki laureaty zaklykaly ne vyznavaty Putina prezidentom j zbil'shyty dopomohu Ukraini. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/03/27/7448394/> [in Ukrainian].

29. Opytuvannia: lyshe 10% ievropejtsiv viriat', scho Ukraina peremozhe Rosiiu u vijni. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/02/21/7442905/> [in Ukrainian].

30. Opytuvannia: Majzhe 50% zhyteliv Uhorschyny proty, aby YeS nadavav Ukraini bud'-iaku dopomohu. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/05/30/7458449/> [in Ukrainian].

31. Parlaments'ka asambleia OBSYe vyznala dii Rosii henotsydom ukrains'koho narodu. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3880350-parlamentska-asambleia-obse-viznala-dii-rosii-genocidom-ukrainskogo-narodu.html> [in Ukrainian].

32. Pereobrannia putina: khto pryvitav rosijs'koho dyktatora z peremohoiu na vyborakh. <https://www.slovoidilo.ua/2024/03/19/infografika/polityka/pereobrannya-putina-xto-pryvitav-rosijskoho-dyktatora-peremohoyu-vyborax> [in Ukrainian].

33. Pobil'shalo ukrainsiv, iaki zghodni na perehovory, schob minimizuvaty zhertvy — opytuvannia. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/02/21/7442907/> [in Ukrainian].

34. Polovyna hromadian YeS vvazhaiut' vijnu v Ukraini najbil'shym vyklykom — opytuvannia. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/07/27/7467660/> [in Ukrainian].

35. Pravo na udary vhylyb Rosii: iak zminiuiet'sia dumka Zakhodu schodo chervonykh liniy Kremlia. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/09/3/7193366/> [in Ukrainian].

36. Prem'ier Chekhii: Nemaie prychn, chomu za rik my ne postavymo 1,5 mln snariadiv Ukraini. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/17/7184023/> [in Ukrainian].

37. Prezydent Bolharii nazvav peremohu Ukrainy nad Rosiieiu nemozhlyvoiu. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/05/20/7186303/> [in Ukrainian].

38. Prezydent Chekhii nazvav naivnymy spodivannia Ukrainy vidvoiuvaty zakhopleni terytorii. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/05/15/7455934/> [in Ukrainian].

39. Prezydent Chekhii poiasnyv slova pro obmin ukrains'kykh terytorij na myr pislia oburennia Kyieva. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/24/7476599/> [in Ukrainian].

40. Prezydent Chekhii znovu zaklykaie do realizmu schodo povernennia Ukrainoiu terytorij. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/23/7194787/> [in Ukrainian].

41. Prezydent prosyt' posliv pratsiuvaty nad rozshyrenniam dozvolu udariv po Rosii. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/08/19/7471043/> [in Ukrainian].

42. Prezydent Serbii zaiavyv, scho vijna v Ukraini zavershyt'sia za korejs'kym stsenariiem. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/27/7195066/> [in Ukrainian].

43. Rakety, kulemy j tekhnika: Kanada na Ramshtajni anonsuvala novyj paket vijs'kovoï dopomohy Ukraini. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/6/7473788/> [in Ukrainian].

44. Razumkov Tsentr. Zovnishn'opolitychni oriiientatsii hromadian Ukrainy, otsinka zovnishn'oi polityky vlady, stavlennia do inozemnykh derzhav ta politykiv (liutyj–berezni' 2023 r.). <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/zovnishnopolitychni-oriiientatsii-hromadian-ukrainy-otsinka-zovnishnoi-polityky-vlady-stavlennia-do-inozemnykh-derzhav-ta-politykiv-liutyi-berezen-2023r> [in Ukrainian].

45. Rezoliutsiia Heneral'noi Asamblei OON ES-11/4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [in Ukrainian].

46. Rezultaty vyboriv Yevropejs'koho parlamentu 6–9 chervnia 2024 roku ta ikhnie znachennia dlia politychnoho majbutn'oho YeS ta Ukrainy. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rezultaty-vyboriv-yevropeyskoho-parlamentu-6-9-chervnya-2024> [in Ukrainian].

47. Rishennia Samitu myru: publikuiemo dokument, ukhvaleniy u Shvejtsarii schodo Ukrainy. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/06/16/7188218/> [in Ukrainian].

48. Rishucha pidtrymka Ukrainy: spil'na zaiava krain Vejmars'koho trykutnyka. <https://tsn.ua/svit/rishucha-pidtrimka-ukrayini-spilna-zayava-krayin-veymarskogo-trikutnika-2512579.html> [in Ukrainian].

49. Slovachchyna viz'me uchast' u Samiti myru u Shvejtsarii — Fitso. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/11/7183579/> [in Ukrainian].

50. Sydorenko, S. NATO nemynuche: scho oznachaie rishennia samitu pro chlenstvo Ukrainy v Al'iansi ta 40 mlrd dlia ZSU. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/07/11/7189966/> [in Ukrainian].

51. Sydorenko, S. Na tretynu prorosijs'ki: iak u Moldovi spivisnuiut' rukh do YeS, vijna ta pidtrymka soiuzu z Rosiieiu. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/03/8/7181318/> [in Ukrainian].

52. Sydorenko, S. Vid pokarannia RF do konfliktu z друзiami Ukrainy: velykyj ohliad zovnishn'oi polityky Yevrosoiuzu. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/01/25/7154822/> [in Ukrainian].

53. Sydorenko, S. 40 mil'iardiv dlia ZSU ta udary po Rosii: pro scho ministry NATO domovylysia u Prazi. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/06/1/7187222/> [in Ukrainian].

54. Tsentr Nova Yevropa vyznachyv najbil'shi provaly i dosiahnennia dopomohy Zakhodu za dva roky velykoi vijny. <http://neweurope.org.ua/analytics/poglyad-z-ukrayiny-otsinka-dopomogy-zahodu-v-dva-roky-velykoyi-vijny-rosiyi-v-ukrayini/> [in Ukrainian].

55. Uhorschyna doluchyt'sia do formatu za myr v Ukraini, iakyj zasnovuiut' Kytaj i Brazyliia. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/27/7477146/> [in Ukrainian].

56. Ukraina cherez vijnu stala najbil'shym importerom zbroi v Yevropi — SIPRI. <https://www.epravda.com.ua/news/2024/03/11/710980/> [in Ukrainian].

57. Ukraina hotuie bezpekovi uhody zi sche 10 krainamy — Zelens'kyj. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/06/14/7460735/> [in Ukrainian].

58. Ukraintsi rozdilylys' u pytanni, scho vvazhaty peremohoiu nad Rosiieiu — opytuvannia. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/02/21/7442930/> [in Ukrainian].

59. Umierov perelichyv pidsumky 24 zasidannia Ramshtajnu. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/7/7473884/> [in Ukrainian].

60. U Vyshehradsk'ij chetvirtsi chekhy najmenshe pidtrymuiut' shvydkyj vstup Ukrainy v YeS. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/06/28/7189119/> [in Ukrainian].

61. Vid dopomohy do peremohy. Rejtynh krain-partneriv ta mizhnarodnykh lideriv za rivnem dopomohy Ukraini. 2022–2024. <https://uacrisis.org/uk/vid-dopomogy-do-peremogy> [in Ukrainian].

62. Vidnyanskyj, S.V., & Martynov, A.Yu. (2023). *Vijna Rosii proty Ukrainy ta mizhnarodne spivtovarystvo*. Kyiv [in Ukrainian].

63. Vidnyanskyj, S., & Martynov, A. (2023). *Rosijs'ko-ukrains'ka vijna ta mizhnarodne spivtovarystvo*. Kyiv [in Ukrainian].

64. Vidnyanskyj, S. (2023). OON ta ukrains'ka diplomatiia v borot'bi za nezalezhnist' i terytorial'nu tsilisnist' Ukrainy v umovakh rosijs'ko-ukrains'koi vijny. *Mizhnarodni zv'azki Ukraini: naukovy posuki i znahidki — International relations of Ukraine: scientific searches and findings*, 32, 10–44 [in Ukrainian].

65. Vnutrishni druzi Putina ie real'noiu zahrozoiu dlia Yevropy — Ursula fon der Liaien. <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3836998-vnutrisni-druzi-putina-e-realnou-zagrozou-dla-evropi-ursula-fon-der-laen.html> [in Ukrainian].

66. Yak vijna v Ukraini zmyniue hromads'ku dumku v Yevropi. https://lb.ua/world/2022/05/11/516489_yak_vijna_ukraini_zmyniue_gromadsku.html [in Ukrainian].

67. Yastruby, holuby ta strausy: try tabory vseredyni NATO schodo vijny v Ukraini. <https://ukrain.com/yastrubi-golubi-ta-trausi-tri-tabori-vseredini-nato-shhodo-vijni-v-ukraini.html> [in Ukrainian].

68. YeS naholosyv, scho nikoly ne vyznaie vybory RF na okupovanykh terytoriakh Ukrainy. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/02/29/7180769/> [in Ukrainian].

69. YeS zatverdyv stratehichnyj kompas u sferi bezpeky ta oborony. Pro scho jdet'sia u dokumenti. <https://suspilne.media/220073-es-zatverdiv-strategicnij-kompas-u-sferi-bezpeki-ta-oboroni/> [in Ukrainian].

70. Yevroparlament proholosuvav za zbil'shennia vyrobnytstva boieprypasiv dlia Ukrainy. <https://www.pravda.com.ua/news/2023/06/1/7404870/> [in Ukrainian].

71. Yevroparlament zaklykav ne vvazhaty perevybory Putina lehitymnymy. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/25/7452937/> [in Ukrainian].

72. *Zberezhennia i rozvytok Ukrainy v umovakh vijny ta myru: natsional'na dopovid'*. (2024). Kyiv [in Ukrainian].

73. Z pochatku povnomasshtabnoi vijny Ukraina otrymala medychnoi humanitarnoi dopomohy na sumu ponad 16 mlrd hrn. <https://moz.gov.ua/uk/z-pochatku-povnomasshtabnoi-vijni-ukraina-otrimala-medichnoi-gumanitarnoi-dopomogi-na-sumu-ponad-16-mlrd-grn> [in Ukrainian].

74. Zelens'kyj zustrivsia z Shol'tsem pislia Ramshtajnu v Nimechchyni. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/09/6/7473821/> [in Ukrainian].

75. 14% slovakiv khotily b, schob Rosiia peremohla Ukrainu, najbil'she takykh — sered vybortsiv Fitso. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/07/1/7463558/> [in Ukrainian].

76. 23 derzhavy ta YeS pidpysaly bezpekovyj kompakt z Ukrainoiu na samiti NATO. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/07/12/7190049/> [in Ukrainian].

77. 44 derzhavy u Haazi pidtrymaly stvorennia spetstrybunalu ta vykorystannia zamo-rozhenykh aktyviv RF. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/04/3/7449398/> [in Ukrainian].

Received: 30.04.2024. Approved: 27.06.2024. Published: 28.10.2024.